

МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ФІЛОЛОГІЯ І ЛІНГВІСТИКА
В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»**

(5-6 травня 2017 року)

Вінниця
2017

УДК 80(063)
ББК 80я43
Ф 54

Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві. Матеріали
Ф 54 IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця,
5-6 травня 2017 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика»,
2017. – 104 с.
ISBN 978-966-916-286-1

У збірнику представлені матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві». Розглядаються загальні питання української мови і літератури, російської мови і літератури, літератури зарубіжних країн, романських, германських та інших мов, теорії та практики перекладу та інші.

Збірник призначено для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться філологічними науками, а також для широкого кола читачів.

УДК 80(063)
ББК 80я43

ISBN 978-966-916-286-1

© Колектив авторів, 2017
© Видавничий дім «Гельветика», 2017

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Болотнікова А.П. ПРЕДИКАТИВНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ – ЯК ІНДИКАТОР ІРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ	5
Коваленко О.О. ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ФАКУЛЬТЕТІ АРХІТЕКТУРИ.....	9
Кураш Т.А. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ	12
Радченко К.В. АРХЕТИПНІ ОБРАЗИ ДЕРЕВ В ПОЕЗІЇ ШІСТДЕСЯТНИКІВ	17
Цепа О.В. МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ ПРО НЕОРДИНАРНУ ЖІНОЧУ ОСОБИСТІТЬ.....	19

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Закліцька Ю.А. МІЖСЕМІОТИЧНІСТЬ ДІАЛОГУ СЛОВА ТА ФОТОГРАФІЇ В ТВОРЧОСТІ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЕТЕСИ ВІСЛАВИ ШИМБОРСЬКОЇ	23
--	----

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Кравчук І.О. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ	26
--	----

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бондар Н.В. АНАТОМІЧНІ ТЕРМІНИ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЇ	31
Гелун Ю.Ю. СУФІКСАЦІЯ ЯК СПОСІБ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	34
Панасенко Є.О. СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСОБОВИХ ЗАЙМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ТА ФОЛЬКЛОРІ.....	36
Савчук А.Я. СТРУКТУРА АРГУМЕНТАЦІЇ В НАУКОВО-КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ДЕВІДА ЛОДЖА	41
Танчинець І.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ПАРЕМІЙ	46
Шевченко Л.О. СЕМІОТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ІСПАНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	49

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Zaderii I.Yu., Borysova T.S.

THE MEANS OF CREATING SUSPENSE IN SHORT STORIES
BY EDGAR ALLAN POE 53

М'ягkota I.B.

ЗАПОЗИЧЕННЯ У ТЕРМІНОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ..... 55

Юр С.І.

АНТИПРИСЛІВ'Я В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ:
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ 59

ЛІТЕРАТУРНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ТЕКСТОЛОГІЯ

Кучеренко І.І.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМА
(КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)..... 64

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Пищенко Н.В., Дармороз Г.А.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ НІМЕЦЬКОЇ РЕКЛАМИ 71

Плис О.О.

АКТУАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ «ЗАГОЛОВОК – ТЕКСТ»:
СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ЕКОНОМІЧНИХ
АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ ВИДАНЬ)..... 74

Ромасенко Е.С.

АНГЛОМОВНИЙ ТЕКСТ В УМОВАХ НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ (ГРАМАТИЧНИЙ ПРАКТИКУМ РІВНЯ А2)..... 78

Сенченко А.А.

КОМУНІКАТИВНО ОРІЄНТОВАНА ГРАМАТИКА
(ПРАКТИЧНЕ ВОЛОДІННЯ ГРАМАТИЧНОЮ
КОМПЕТЕНЦІЄЮ РІВНЯ А2)..... 81

Солодовнікова М.І.

ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОМАНУ
МАРКА ТВЕНА «ПРИГОДИ ТОМА СОЙЕРА» В УКРАЇНСЬКИХ
ПЕРЕКЛАДАХ: КВАНТИТАТИВНИЙ АСПЕКТ 84

Якимовська О.В., Дармороз Г.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ
МОДАЛЬНИХ ДІСЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ..... 89

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Лебідь О.М., Бокшань Г.І., Чеканович В.Г.

ІНОЗЕМНА МОВА НАУКИ В АСПЕКТІ «СТИЛЬ» І «ЖАНР»..... 93

Микуляк О.В.

ТЕКСТИ ЛІТЕРАТУРИ МІГРАНТІВ
ЯК КОРПУС ЕТНОЛІНГВАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ..... 97

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Болотнікова А.П.

викладач,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

ПРЕДИКАТИВНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ – ЯК ІНДИКАТОР ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ

Кожна вербальна дія прагне викликати позитивну реакцію. Але в повсякденному спілкуванні часто трапляються ситуації, коли мовці змушені заперечувати, не погоджуватися, відмовляти, тому важливим для співрозмовників є вміння ввічливо висловити свою незгоду, оскільки вона загрожує позитивному негативному лику комунікантів. Лінгвопрагматичний аспект заперечення вивчали [1; 4; 5; 6; 7]. Але на тепер залишається малодослідженою проблема заперечення як індикатора вираження категорії ввічливості (далі: КВ).

Заперечення у процесі спілкування є реакцією на ініціативну репліку діалогічної єдності. Ця реакція є мовленнєвим актом незгоди. Щоб він відбувся мовцям необхідно: а) адресантові висловити питання, прохання, пропозицію, запрошення тощо, б) адресатові оцінити сказане, в) обом урахувати можливість відмови, г) пам'ятати про дотримання стратегій увічливості, г) висловити незгоду. Незгода вважається [8; 9] небажаною в комунікації, оскільки викликає дисгармонію, дисбаланс стратегій увічливості й порушує *максиму згоди* Принципу ввічливості *«мінімалізуйте незгоду між собою та іншими, максимілізуйте згоду між собою та іншими»* [9]. Основна інтенція мовця у висловленні незгоди *«хочу ввічливо повідомити тобі, що я не згоден з тобою, оскільки думаю, що сказане не відповідає дійсності»*. Пресупозиційний план незгоди досить чітко описала А. Вежбицька:

«Я знаю, що суб'єкт Х думає, що Y (оскільки він про це сказав).

Я думаю, що X хотів би, щоб інші сказали, що вони думають те саме.

Я так не думаю.

Я думаю, що Y не відповідає дійсності.

Я думаю, що ви зрозумієте, що я думаю з цього приводу.

Я говорю це, оскільки я хочу сказати, що я думаю, і тому я хочу сказати, що я не думаю так, як X» [10, р. 128].

О. В. Крайник залежно від ілокутивної мети виокремила три головні реактивні заперечні мовленнєві акти: *спростування, відмова і заборона* та два периферійні заперечні мовленнєві акти – *інформування й контактування* [6, с. 41]. Покликаючись на класифікацію О. В. Крайник, з погляду KB, передовсім, інтерес становлять мовленнєві акти відмови та спростування.

Відмова – це реакція на ініціативні мовленнєві акти прохання, умовляння, упрощування, пропозиції, поради, запрошення, доручення. У них закладена можливість відмови (*право відмовитися*), допустима альтернатива у виборі реакції. Причини відмови можуть бути різними: відсутність бажання виконати дію, неможливість виконання запропонованої дії через зайнятість та інші причини, неправильно підібрані засоби для вираження спонукання, порушення категорії статусності при звертанні з проханням, порадою, дорученням тощо: *Ви маєте допомогти... – Знаю, знаю, – перебив його чоловік, – на жаль, я не той, хто може вам чимось порадити* (Зубарева О., Наші дракони вбивають нас). Мовець некатегорично повідомляє адресата, що не в змозі виконати бажану для нього дію й що йому шкода.

У ситуації відмови прийняти пропозицію, запрошення адресат утрачає можливість отримати певну користь і для себе, тобто загрожує своєму позитивному лику більше, ніж позитивному лику партнера. Н. Ф. Баландіна зазначає, що пресупозиційні умови такої відмови дещо відрізняються від відмови виконати прохання, доручення: *«знаючи, що я маю право відмовитися виконати / не виконати пропоновану дію, я роблю це, хоч і, можливо, це буде не на мою користь»* [1, с. 292]: *Дякую за запрошення, але, на жаль, я поїхати не можу* (Корнійчук О., Пам'ять серця). Тобто мовець повідомляє адресата *«не тільки ти можеш відчувати щось погане від мого заперечення, а й мені прикро»*, що є демонстрацією солідарності, партнерства.

Спростування – це реакція на ініціативні мовленнєві акти запевнення, констатації, припущення [6]: *Шановний графе, я у захваті від нашого знайомства і ваших чеснот... проте тут не можу погодитися з вами ну ніяк!* (Литовченко Т., Помститися імператору).

Увічливе спростування, яке не містить переконань, погроз, прохань, пом'якшує категоричність заперечення, мінімалізує тиск на адресата, демонструє дотримання дистанції, а також є демонстрацією мовця ставлення до того, про що він повідомляє [2, с. 36]. Прототипове значення спростування *«сумніваюся у твоїй правоті, я ввічливо кажу про це»*: *А мені здається, що для науки й для людей було б краще й догідніше, якби наука не була така дорога. Мені здається, що для науки не потрібно розкішної меблі, розкішних зал, а потрібно чогось зовсім іншого* (Нечуй-Левицький І., Хмари). Під час спростування мовці часто вдаються до маніпулятивних технік, так званої мови «масок». А. Вежбицька подає такий сценарій увічливого спростування:

«Коли хтось каже мені: «Я думаю ось що»,

Я можу сказати цій людині щось на зразок:

«Я не думаю те саме»,

коли я хочу сказати комусь:

«Я не думаю те саме (що ви)»,

добре водночас сказати щось на зразок:

«Я думаю те саме лише про частину цього,

Я не думаю те саме про все це»,

у якому ставиться акцент на цінності компромісу, гармонії в суперечці, на рівновазі між свободою вираження незгоди і пошуками згоди [3, с. 124].

Відмова й спростування – це мовленнєві акти, які загрожують, у першу чергу, позитивному лику адресата, оскільки вказують на реконсолідацію з партнером по комунікації. Щоб уникнути непорозуміння й виникнення конфлікту, мовці вдаються до пом'якшувачів категоричності. До них зараховуємо:

а) модальні слова зі значенням гіпотетичності *може бути, мабуть, здається, видимо: То, мабуть, я нічим не зможу Вам допомогти, і, мабуть, мені варто вийти з проекту* (Інтернет-ресурс);

б) вокативи позитивної характеристики, що виконують, у першу чергу, функцію регулювання стосунків, а не адресації: *Не можу, братчику, їй-богу, не можу* (Франко І., Украдене щастя);

в) мовленнєві акти вибачення з інтенсифікаторами (*вибачте, але..., перепрошую, але..., мені прикро (шкода, жаль), але...*): *Мені жаль розчарувати тебе, Якубе, але я не поїду* (Малик В., Фірман султана);

г) мовленнєві акти подяки з адвербіальними інтенсифікаторами (*щиро (багатократно, щиросердно, сердечно, красно, дуже) дякую*): **Я ще раз вам дуже дякую, але не можу... подати себе за румунку** (Вільде І., Не можу...);

г) прийом фіктивної згоди: (*Ви маєте рацію (Ви праві, погоджуюся, добре, дійсно), але...*): **Пан Любомирський, звичайно, має рацію, але ми тут для того, щоб кожен висловив свою думку...** (Сорока Ю., Хотин).

д) пояснення, виправдання, мотивування незгоди мовцем: **Я не зможу. Зараз не можу – додав Богдан. – Згодом приєднаюся, а зараз мені треба морально підготуватися. Я не хочу підводити членів комісії** (Талан С., Розколоте небо). Мовець називає альтернативну дію до тієї, від якої він відмовляється, що пом'якшує категоричність відмови і допомагає підтримувати контакт із співрозмовником.

Отже, українській мові притаманна значна кількість заперечних висловлень, які спонукають до реакції менш наполегливо і дають адресатові можливість для «відступу», тобто увічливо висловити незгоду.

Список використаних джерел:

1. Баландіна Н. Ф. Функції і значення чеських прагматичних кліше в комунікативному контексті: Монографія / Н. Ф. Баландіна. – Київ: АСМІ, 2002. – 332 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології / Ф. С. Бацевич. – К.: Видав. центр Академія, 2006. – 247 с.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. – М., 1996. – 411 с.
4. Діброва В. А. Мовні та мовленнєві засоби вираження заперечення в англійському й українському офіційно – діловому дискурсі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 / Діброва Валентина Анаталіївна. – К., 2011. – 190 с.
5. Зербіно А. Лінгвопрагматика висловлень згоди / незгоди та засоби їх вираження в сучасному англійському дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. Зербіно. – Львів, 2013. – 19 с.
6. Крайник О. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри заперечення в сучасній німецькій мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови / О. В. Крайник. – Львів, 2016.
7. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії: семантика, синтактика, прагматика, просодика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-

ра філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / А. Й. Паславська. – К., 2006. – 48 с.

8. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge, 1987. – 264 s.

9. Leech G. N. Principles of Pragmatics / G. N. Leech. – London, New York: Longman, 1983. – 250 s.

10. Wierzbicka A. English Speech Act Verbs: A semantic dictionary / A. Wierzbicka. – Sidney etc: Academic Press, 1987. – 397 p.

Коваленко О.О.

асистент,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ФАКУЛЬТЕТІ АРХІТЕКТУРИ

В умовах розширення і поглиблення контактів України з іншими країнами в діловому і суспільному житті сьогодні особливої важливості набуває проблема міжкультурної комунікації в цілому і мовної підготовки студентів ВНЗ зокрема. В наші дні великий вплив англійської мови як засобу міжнародного спілкування, масової інформації, комп'ютерних технологій, тому викладання англійської мови має постійно вдосконалюватися. Деякі лінгвісти відзначають, що з'являється новий тип двомовності – білінгвізм по професії, наприклад, білінгв-журналіст, білінгв-бізнесмен та інші, які оволодівають мовами не повністю, а тільки їх професійним стилем, лексико-фразеологічним складом, властивим тій чи іншій професії [2]. Для того щоб у процесі міжкультурної комунікації не відбулися небажані збої і нерозуміння, у майбутніх фахівців у сфері архітектури необхідно формувати міжкультурну компетенцію. Проблема взаємодії мов пов'язана з таким явищем як мовна інтерференція, яка має місце у випадку використання або перенесення елементів системи однієї мови в систему іншої мови суб'єктом-білінгвом.

Навчання студентів іноземної мови на першому курсі на архітектурному факультеті зазвичай передбачає вирівнювання їх мовної підготовки. Основними завданнями даного етапу є:

- підвищення мотивації до вивчення іноземної мови;
- формування потреби у вивченні іноземної мови як професійно значущого предмета;
- формування і розвиток професійного інтересу [1, с. 33].

Таким чином, головним завданням процесу навчання іноземної мови у ВНЗ на початковому етапі – це формування потреби вивчення іноземної мови як умови формування професійної спрямованості. Важливо правильно вибрати засоби для її формування у майбутніх фахівців, щоб вони відповідали вимогам, що пред'являються до особистості випускника відповідної спеціальності.

В ході бесід і анкетування було з'ясовано, що студенти архітектурних спеціальностей не проявляють достатнього пізнавального інтересу до предмета «Іноземна мова» із-за нерозуміння того, навіщо він потрібен їм у майбутній професійній діяльності.

До того ж опитування на першому курсі показало, що не всі студенти усвідомлюють необхідність вивчення іноземної мови для оволодіння професійними знаннями. Так, на питання «чи Вважаєте Ви, що іноземна мова допомагає Вам оволодіти майбутньою професією?» «звичайно, так» відповіли лише 20% студентів, «скоріше так, ніж ні» – 36,4%, «скоріше ні, ніж так» – 40,3%, «ні» – 3,6%. Однак майже всі (91,8%) відзначають, що використання нових інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови може підвищити мотивацію до вивчення [3].

Тому одночасно з вирівнюванням мовної підготовки студентів необхідно підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови шляхом демонстрації їм значущості іноземної мови для їх майбутньої професії.

Під час вивчення англійської мови у студентів факультету архітектури виникають певні труднощі у засвоєнні:

- неправильні дієслова – три форми дієслова, які потрібно просто завчити. В англійській мові існує близько 480 неправильних дієслів, але не варто робити проблеми з такої кількості. Багато з них застаріли, багато з них є похідними від інших дієслів. Для того, щоб спілкуватися англійською, досить буде вивчити 200 найбільш уживаних неправильних дієслів – і проблема неправильних дієслів буде вирішена;

– слова в англійській мові можуть мати багато значень. Одне і теж слово може відноситися до різних частин мови. Іменник може стати дієсловом: water – вода, to water – поливати; дієслово, в свою чергу, може стати іменниками: to cry – кричати, плакати. Спочатку це може викликати труднощі при вивченні, але з практикою ці відмінності вже не будуть великими проблемами;

– часові форми дієслів також можуть стати своєрідною проблемою при вивченні англійської мови. В англійській існує 12 часів активного стану та 8 пасивного (непряма мова). Усі дієслова в англійській мові ділять на прості (не мають префіксів і суфіксів) і похідні (утворюються від простих за допомогою префіксів і суфіксів), а також складені (злиття різних частин мови). Крім того, дієслова можуть бути перехідними і неперехідними, правильними і неправильними. Дієслова – дуже об’ємна тема, яка може викликати труднощі не тільки у початківців, без них не обійтися ніяк [2].

Такі мовні проблеми при вивченні відбивають бажання засвоювати іноземну мову.

Оскільки мова студентів ще не досконала, зазначається в тій чи іншій мірі «опора» на рідну мову у процесі спілкування неминуха, що в підсумку призводить до порушень системи і норми другої мови, до появи інтерференції. Первинна система розглядається як джерело інтерференції, вторинна – як об’єкт інтерференції.

Подолання або зменшення мовної інтерференції при навчанні іноземної мови студентів представляється дуже складним завданням, але використання автентичних навчальних матеріалів, аудіоносіїв, відеосюжетів, газет, журналів тощо, а також правильна організація навчального процесу, сприяє «зануренню в мову», навчання студентів працювати над особливостями мови, що вивчається, веде до її значного зменшення. Поряд з цим при навчанні іноземної мови слід уміло використовувати співпадаючі елементи систем рідної та виучуваної мов.

Список використаних джерел:

1. Иностранные языки в высшей школе: методики преподавания, инновации, перспективы развития: материалы международной конференции 12 декабря 2013 г. – Пенза: ПГУАС, 2013. – 283 с.

2. Мовні труднощі при вивченні англійської мови // Режим доступу: <http://glebov.com.ua/movni-trudnoschi.html>

3. Проблемы изучения иностранного языка // Режим доступа: <http://cosmopolitonline.ru/stati/problemy-izucheniya-inostrannogo-yazika.html>

Кураш Т.А.

викладач I категорії,

Торговельно-економічний коледж

Київського національного торговельно-економічного університету

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ

Сьогодні надзвичайно актуальним є вивчення проблем ціннісних орієнтирів української молоді в європейському контексті з метою виявлення реальної картини всього, що відбувається з сучасною молоддю. Саме молодь є тим елементом, для якого найбільш складно у невизначеності формувати свою власну систему цінностей [1, с. 37]. Для різних категорій молоді існують свої уявлення про авторитети, норми поведінки, пріоритети. Особливо це помітно у ставленні молоді до мови свого народу, яка є універсальним засобом вираження внутрішнього світу індивіда, складовою загальнолюдських цінностей. Більша частина студентів володіє навичками культури мовлення. Але все ж сьогодні під час занять можна почути від студентів: *Повторіть ще раз!* (або *Шо–шо?*) замість: *Повторіть, будь ласка, ще раз!* Студенти часто використовують не лише сленгові слова, а й жаргонну і, що взагалі неприпустимо для майбутнього випускника ВНЗ, – обстенну (позанормативну) лексику, яку польські мовознавці називають *бридкою*. Мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови на російську чи навпаки чомусь перестали сприйматись як недолік. Культура мовлення всього нашого суспільства і культура мовлення студентів зокрема – це чи не найяскравіший показник стану їх моральності, духовності, культури взагалі [1, с. 35]. Словесний бруд, що заповонив їхнє мовлення, мовленнєвий примітивізм, вульгарщина – тривожні симптоми духовного нездоров'я народу. Спливають часи, а сленгова мовотворчість студентів не згасає. Вона лише дещо видозмінюється в лексиці, семантиці,

оновлюється разом з науково-технічним прогресом чи духовним регресом. Мовлення деяких студентів у позааудиторному студентському, ширше – молодіжному середовищі дещо відрізняється від їх же мовлення в аудиторіях. Розмовляючи між собою, студенти часто використовують сленгізми, напр.: *знать бєса* – говорити нісенітницю; *рвати когті, набирати обороти* – переходити швидко з генетики на анатомію; *здати на шару* – легко скласти іспит; *рубати хвости* – відмовити в чомусь; *торба з анатомії* – важка незрозуміла тема.

Лексика студентів особливо в останні роки тяжіє до активізації «знижених» лексичних засобів, які отримали можливість без обмежень сполучатися з усіма стилістичними опонентами: молодіжним, злочинним жаргонами, жаргоном музикантів, жаргоном комерсантів, комп'ютерним жаргоном. Взаємопроникнення сленгу різних арготичних груп, особливо кримінальної, у студентську, мабуть, можна пояснити посиленням криміногенної ситуації, надмірною романтизацією деякими студентами життя кримінального світу [2, с. 235]. Тому робота над культурою мовлення сучасного студента – це і велика виховна робота з молододу людиною, якій потрібно прийняти духовну істину – культура мовлення – не інтелігентська забаганка, а життєва необхідність для народу [4, 7]. Знання загальних законів риторики – це суспільна потреба, пов'язана із практичною діяльністю людини. У риторичній як області гуманітарного знання розроблено закони і принципи мовленнєвої поведінки, описані практичні можливості їхнього застосування, що дозволяє досягти головної мети спілкування – забезпечення взаєморозуміння між людьми, гармонізація стосунків комунікантів.

Основи культури спілкування кожної людини закладаються в сім'ї, школі, вищому навчальному закладі. Але, очевидно, і в школі, а головне, у сімейному оточенні діти часто не чули від однолітків і батьків ввічливих слів. Мабуть, спілкування в деяких сім'ях обмежувалося лише наказовими формами і у вигляді не лише літературних виразів. У вищому навчальному закладі викладач повинен приділяти особливу увагу виховному потенціалу позакласних заходів на морально-етичні теми. Внаслідок їх систематичного проведення виробляються навички та звички культурної поведінки студентів при спілкуванні, які поступово стають якостями особистості. Позааудиторні заходи допоможуть студентам правильно аналізувати різноманітні ситуації у спілкуванні, оцінити свою мовленнєву культуру та інших, оволодіти формулами

мовленнєвого етикету та нормативними правилами поведінки у суспільстві.

Важливо використовувати такі види виховної роботи, як бесіда, анкетування та тестування. Під час проведення бесіди можна обговорити моральне наповнення художніх фільмів, дізнатися ставлення студентів до сучасної реклами та телевізійних передач. Використання анкет та тестів допоможе вихователю проаналізувати стан та рівень загальної культури студентів, їх моральні цінності, уподобання. Вивчення іноземної мови, знання традицій та етикету спілкування інших народів світу створить передумови для спорудження міцного фундаменту загальної культури студента. Цілком зрозуміло, що така робота вимагає від викладача великої уваги та сумлінності і не може бути виконана за короткий час. Вона повинна проводитися поступово. Потрібно наполегливо допомагати студентам оцінювати та аналізувати свою мовленнєву поведінку та поведінку інших, опановувати правила спілкування, оволодівати уміннями приймати участь у діалозі культур.

Проблема оволодіння основами професійного мовлення і мовленнєвою поведінкою студента може бути успішно вирішена в тому випадку, коли це навчання буде засноване на єдиній концепції, на базі цілісного курсу, адресованого студентам. Основою цієї концепції може стати риторичний підхід, орієнтований на пошуки, теоретичне осмислення і практичне втілення оптимальних шляхів оволодіння ефективним, успішним, результативним професійним мовленням. Навчаючи і виховуючи студентів, кожен викладач своїм прикладом має стверджувати, що мовна культура кожної людини, і студентів зокрема, має стати їх надійною опорою у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів. Сьогодні перед викладачами ВНЗ стоїть завдання, щоб кожен студент оволодів і засобами комунікативної професійної компетентності (комунікативна компетентність – це, на думку дослідників, володіння засобами мовної комунікації і професійна компетенція як інформаційна складова). Комунікативну компетенцію визначають як творчу здатність людини послуговуватися інвентарем мовних засобів (висловами, дискурсами тощо). Така здатність базується на знаннях людини та її готовності до їх адекватного, доречного використання.

Студенти уже з першого курсу спроможні засвоїти основні вимоги щодо мовленнєвої діяльності, зокрема, це стосується:

– необхідності опанування знаннями про дієву силу слова, мовлення, досконалого володіння словниковим запасом і навичками їх застосування відповідно до ситуації;

– володіння технікою мовлення (дихання, дикція, темп, інтенсивність, динаміка);

– прагнення впливати живим словом як на свій внутрішній стан, так і на стан (настрій) слухачів (майбутніх учнів).

Виходячи з цих вимог, структура мовленнєвої підготовки студентів реалізується у таких чотирьох напрямках:

- 1) анатомо-фізіологічні (фізичний);
- 2) лексико-граматичний;
- 3) культури мовлення;
- 4) мовленнєвої діяльності.

Все це загалом сприяє успішній мовленнєвій підготовці, а відтак і введенню в практичний обіг поняття «мовленнєва підготовка», яка враховує основні функції мовленнєвої діяльності будь-якого індивіда: інтегративну (поєднання біологічних і соціальних процесів); комунікативну (мовлення як засіб спілкування між людьми); навчальну (формування знань про мову і мовлення, розвиток умінь і навичок спілкування); формуючу (сприяє покращенню знань та умінь, саморозвитку самовдосконаленню); культурологічну (культура мислення, культура почуття, культура мовлення тощо); розвиваючу (орієнтація на індивідуально-особистісний підхід, спрямований на самореалізацію); соціальну (передача і формування соціального досвіду особистості, що практично можна здійснити за умови організації реальної і ситуативної діяльності студентів); інформативну (охоплює широке коло питань, які розкривають об'єктивні закономірності світу, систему знань, оцінок тощо); спонукальну (забезпечує активне ставлення до засвоєння знань, готовність кваліфікувати інформацію на рівні її необхідності й доцільності, створення емоційного комфорту); еталонно-показову (виховання за допомогою своєї діяльності і самої особистості, а не лише адекватно дібраних методів і засобів); пристосувальну (пристосування форми, якостей мовлення до ситуації). Розвиткові мовної майстерності і виробленню ціннісних орієнтирів сучасної молоді (людська культура, людяність, почуття власної гідності, вміння вільно і грамотно висловлюватись тощо) сприяє висвітлення взаємозв'язку вербальних і невербальних засобів спілкування (з цією метою можна

використати евристичні бесіди, розповіді, прийом зосередження уваги на зовнішній поведінці учасників діалогу). Під час таких занять студентів потрібно розсадити у вигляді «підкови», [5, 3]. щоб вони могли спостерігати за мімікою, жестами, поставою. Потім бажано проаналізувати зі студентами зовнішні прояви комунікантів, наголосити на тому, які саме невербальні засоби сприяли забезпеченню ефективного спілкування. Після таких занять поведінка студентів має змінитися: вони стануть уважнішими, доброзичливішими один до одного, краще формулюватимуть свої думки, по-іншому будуть ставитися до мови.

Виховання у студентів мовної свідомості – усвідомлення мови свого народу, держави як складової загальнолюдських цінностей можна забезпечити методами різнобічного впливу на почуття (бесіда, дискусія, власний приклад викладача). Сьогодні досконале володіння мовою стає важливим компонентом професіограми фахівців різного профілю. Адже повний вияв професійних обдарувань індивіда відбувається саме засобами мовлення. У такий спосіб особа може реалізувати себе в різних життєвих ролях, скорегувати хід міжособистісного спілкування, що забезпечує ефективну взаємодію у середовищі виробничого колективу. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема виховання у мовця, що усвідомлено творчо користується мовою як засобом самотворення, самоствердження і самовираження, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, оскільки сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних вартостей кожної людини і всього суспільства.

Кожен, хто отримує сьогодні вищу освіту, повинен вчитися глибоко пізнавати тонкощі рідної мови, сприймати красу слова.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми розбудови національної освіти: Збірник науково-методичних праць. – К. – Херсон, – 1997. – С. 34–37.
2. Непийвода Р. Як усе ж таки запровадити українську мову у наших вузах? // Державність української мови і мовний досвід світу: Матеріали міжн. конф. – К., 2000. – 444 с.
3. Слостенин В.А., Шубин Э.П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам. – М., 1972. – 350 с.
4. <http://allbest.ru/k-2c0b65625b2ad68b5d43b89421306c37.html>
5. <http://lib.ua-ru.net/diss/cont/35742.html>

Радченко К.В.

аспірант,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

АРХЕТИПНІ ОБРАЗИ ДЕРЕВ В ПОЕЗІЇ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

Архетипні образи в поетичних текстах усе частіше потрапляють у коло актуальних для дослідників наукових тем, позаяк вони здатні розкрити особливості національного характеру, ментальні риси окремого народу. Вивчення української рослинної символіки, аналіз фітонімів, які беруть участь у формуванні архетипних поетичних образів, – усе це дозволяє відтворити міфопоетичну картину світу українців, активізувати фонові знання.

Уперше поняття *архетип* застосував К.-Г. Юнг. На його думку, архетип – це певний несвідомий зміст, який змінюється під впливом того, як починає усвідомлюватися конкретною людиною. К.-Г. Юнг доводить, що сам по собі архетип – гіпотетичний, це образ, недоступний сприйняттю, і усвідомлюється він через співвідношення з міфом. Надаючи сенсу таким гіпотетичним образам, ми користуємося мовними матрицями, які в свою чергу походять від історичних праобразів [2].

Творчість поетів 60-х рр. ХХ ст. – одне з найяскравіших явищ в українській літературі. Поезія авторів цього покоління дозволяє актуалізувати у свідомості читача, який при прочитанні переживає емоційний досвід предків, знакові для нашого народу архетипи.

Архетип *дерево* в картині світу українців займає значне місце; він часто функціонує у поетичних текстах українських авторів 60-хх рр. ХХ ст., однак близький і зрозумілий багатьом народам світу. Світове Дерево в міфологічних уявленнях різних народів, українців у тому числі, – це модель Всесвіту, зразок його гармонічного устрою. Дослідниця Г. Лозко стверджує, що символ дерева є одним із найбільш значущих в індоєвропейському космогонічному просторі, про що свідчить велика кількість обрядів і вірувань, пов'язаних із деревом [1].

Архетип дерева у творах поетів-шістдесятників часто породжує поетичний образ дуба: «Гей, *дуби* мої – зелені хмарочоси... // А мені уже дорога на похил. // Карі очі? Гойні брови? Чорні коси?... // Де ж ви, коні мої вірні?! Тільки пил» (Б. Олійник, «Гей, *дуби* мої – зелені

хмарочоси...»); «Наша мати – сивая горлиця. // Все до її серденька горнеться: // [...] // Сивий дуб – прокуреним прадідом, // [...] // А літа – замисленим явором, // [...] // А береза – вранішнім солодом» (Б. Олійник, «Наша мати – сивая горлиця...»). В архетипному образі дуба, як правило, втілюються уявлення життя, час, смерть.

Один із розповсюджених топосів поезії шістдесятників, де активно використовуються архетипні образи дерев, – це порівняння жінки з вербою чи тополею: «Говорили-балакали дві верби за селом. // Потім тихо поплакали дві верби за селом // [...] // Говорили-балакали дві вдови за селом. // Потім тихо поплакали дві вдови за селом. // [...] // Говорили-шепталися дві топольки гінкі. // Потім тихо сміялися дві топольки гінкі. // [...] // Говорили-шеталися дві дівчини в порі, // Потім тихо сміялися дві дівчини в порі» (Б. Олійник, «Говорили-балакали дві верби за селом...»). Фітонім *верба*, як бачимо, створює етномаркований образ нелегкої долі жінки-вдови, у той час, як фітонім тополя формує образ життєрадісної молододі дівчини.

Вербу і тополею здавна шанували в Україні; символіку цих фітонімів по праву вважають власне українською. Зокрема, образ верби часто використовується поетами-шістдесятниками для створення суто національного пейзажу: «Нарешті! // Я повертаюсь. // Тепер назавжди. // До вас під стріху і тихі верби. // І пливуть // зачаровані // й заздрі // за мною // європейські неба... (Ігор Калинець, «Олександр Мишуга»).

Таким чином, традиція інтерпретації архетипу дерева досить розповсюджена серед українських поетів-шістдесятників; іноді архетипні поетичні образи мають загальноприйнятну символіку, іноді автори привносять власний зміст.

Список використаних джерел:

1. Лозко Г. С. Коло Свароже: Відроджені традиції. – К.: Укр. письменник, 2005. – 222 с.
2. Юнг К.-Г. Архетипы и символ / К.-Г. Юнг. – М.: Renaissance, 1991. – 306 с.
3. Юнг К.-Г. Душа и миф: Шесть архетипов: [пер. с англ.] / К.-Г. Юнг – К: Гос. библиотека Украины для юношества, 1996. – 324 с.
4. Юнг К.-Г. Сознание и бессознательное: Сборник: [пер. с англ.] / К.-Г. Юнг – СПб.: Университетская книга, 1997. – 544 с.

Цєпа О.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ ПРО НЕОРДИНАРНУ ЖІНОЧУ ОСОБИСТІТЬ

Літературно-критичні дослідження про Марка Кропивницького займають вагоме місце серед розмаїття розвідок про митців, котрі стояли біля витоків українського професійного театру. Предметом уваги науковців ставали біографія, якості творчої постаті непересічного режисера, драматурга, організатора театральної справи, актора (І. Пільгук [9], В. Кропивницький [4] та ін.); специфіка спадщини митця на тлі драматургічної практики другої половини ХІХ століття (П. Киричок [3], В. Івашків [2] та ін.), у контексті європейської літератури (А. Новіков [6]) тощо.

Мета нашого дослідження – на матеріалі п'єси М. Кропивницького «Олеся» комплексно обґрунтувати специфіку внутрішнього світу неординарної жіночої особистості – зумовлена двома наступними міркуваннями. По-перше, уважаємо, що творчість кожного класика, незважаючи на численні та серйозні досягнення у сфері вивчення його спадщини, щоразу потребує нового прочитання. По-друге, нами з'ясовано, що п'єса Кропивницького «Олеся» недостатньо вивчена в аспекті запропонованого нами предмета дослідження. Основна увага літературознавців спрямовувалася на увиразнення оригінальності автора в зображенні долі жінки в певних суспільних умовах та на зіставлення драми із творами інших митців (Див.: [6], [7], [8]). На нашу думку, системне осмислення художньо вираженого індивідуального досвіду героїні з використанням відповідного літературознавчого та психологічного інструментарію сприятиме висвітленню нових підтекстових смислів драми, а відтак увиразненню нових рис творчого почерку М. Кропивницького. Найефективніше обґрунтувати згаданий індивідуальний досвід, оперуючи розробленою в психологічних дослідженнях так званою «Я-концепцією», що як «динамічна система» [1, с. 521] містить: уявлення про самого себе («образ Я»); самооцінку

відповідних уявлень; «потенційну поведінкову реакцію – ті конкретні дії, що можуть бути зумовлені «образом Я» й самооцінкою» [10, с. 152].

Найперша інформація про Олесю – це акцент на її освіченості. Згодом батько, усіяко бідкаючись перед бурсаком Знаменським та псаломщиком Воздвиженським про витрати на науку доньки, підкреслить Олесину жагу пізнання та потребу саморозвитку: «... щоразу бідкається: чом вона того не зна, та чому її тому та іншому не навчено?..» [5, с. 264].

Надалі маємо змогу спостерігати, як власною поведінкою та неординарними, як на дівчину XIX століття, поглядами Олеся щоразу епатує довколишніх: оприявлює філософське розуміння ваги внутрішньої краси людини, наголошує на потребі власної оригінальності та руйнування стереотипних уявлень про зовнішній вигляд тощо. Її категоричність і прямолінійність у відстоюванні своїх поглядів стане головною причиною непорозумінь із батьками.

Олесі Балтиз гідко спостерігати, як люди губляться в буденному дріб'язку безпідставних взаємозвинувачень, а тому вона намагається звернути їхню увагу на щось гідне та важливе. Зайнявши позицію примирительки Марфи Варфоломеївни та Леоніли Козубської, героїня демонструє свою відразу до приниження людської гідності, висловлює категоричне несприйняття безпідставної заздрості, злослів'я. Така поведінка засвідчує, безперечно, розсудливість і мудрість, гуманізм дівчини.

Чи не найпродуктивнішими в аспекті самозображення героїні є її роздуми про пошуки сенсу життя та свого місця в суспільстві. У розмовах із подругою Марфою Варфоломеївною Олеся скаржиться на великий внутрішній неспокій, зумовлений нездатністю розібратися в собі та меті власного існування. Увиразнена в материних докорах та підтверджена самою Олесею певна її «неприкаяність» та «пришелепуватість» і в поведінці, і в «серці», чи не найкраще передають всю драматичність буття дівчини.

Позначений провідним для драматурга гуманістичним ідеалом і ще один аспект самозображення натури Олесі – відчуття сорому перед людьми, котрі тяжко щоденно працюють. Картини виснажливої праці породжують роздуми героїні про невідворотність та напередвизначеність долі й талану, про марність та безперспективність людських щоденних

митарств. І ці думки – одні з найскладніших та найважливіших в її екзистенційних пошуках.

У дусі просвітницьких тенденцій М. Кропивницький виводить кінцівку п'єси. Ця сцена свідчить про перемогу героїні, що так довго відстоювала право на особистісну самореалізацію та самовдосконалення. Олесині слова про її зірочку, що «зразу так весело в небі засяла» [5, с. 344] не лише передають її відчуття щастя та душевну силу на шляху до досягнення сподіваного, але й увиразнюють романтичність, небуденність її внутрішнього світу, поривання її натури до висоти, до досконалості, до безмежжя.

Художньо увиразнений індивідуальний досвід свідчить і про те, що героїня неодноразово і самотужки, і за допомогою інших робить спробу наблизитися до розуміння та оцінки самої себе. Варто наголосити, що перша Олесина афористична оцінка власної вдачі й поведінки певним чином стимулює інтерес читача/глядача до її внутрішнього світу: «Яку ви мене хотіли зліпити, такою я і вдалася – ні краща, ні поганша. (Регоче). Зліпили дядю, на себе глядя, а тепер і цяцькайтесь» [5, с. 266]. Наступна спроба самооцінки – «Я білоручка: ні панянка ні мужичка, ні богу свічка ні чорту кочерга» [5, с. 278] – зумовила необхідність висловити тривогу від невміння довести до логічного кінця власні роздуми та віднайти сенс життя. Характерно, що в першому випадку основним орієнтиром самоаналізу стають умови виховання та сімейної атмосфери героїні, а в іншому – її соціальна роль і значимість.

Упродовж п'єси ми дізнаємось і про Олесині очікування стосовно самої себе. Наприклад, вона заявляє про потребу інтелектуального та емоційно-естетичного самовдосконалення й розвитку. Дівчина прагне продовжити навчання, аби розвивати свої розумові здібності, що відкриватимуть дорогу до самопізнання та пізнання довколишнього. Олеся мріє і про творчу самореалізацію. Усі ці задуми є свідченням того, як неординарна особистість інтуїтивно відчуває потребу бути задіяною у всі ті сфери людської діяльності, котрі гармонізують її внутрішній світ та сприяють повноцінній особистісній реалізації.

Таким чином, висвітливши аспекти самозображення (і зображення іншими), самооцінки (і оцінки іншими), самоочікування героїні, ми комплексно обґрунтували специфіку внутрішнього світу жіночої особистості в п'єсі М. Кропивницького «Олеся». Увиразнені в процесі дослідження індивідуального досвіду якості дівчини – розсудливість,

мудрість, людяність, принциповість у відстоюванні власних інтересів, жага пізнання, потреба саморозвитку тощо – переконують у неординарності її натури й поведінки в суспільних умовах ХІХ століття, а також дають змогу стверджувати про інтерес драматурга до найгостріших соціальних і моральних проблем сучасності та його здатність художньо осмислювати їх через майстерне змалювання характерів дійових осіб.

Список використаних джерел:

1. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологический словарь-справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович; сост. и ред. серии А. Е. Тарас. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2001. – 576 с.
2. Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х років ХІХ ст. / В. Івашків. – К.: Наукова думка, 1990. – 142 с.
3. Киричек П. Украинская драматургия 60-х – начала 80-х гг. ХІХ века. Проблема художественного мастерства в связи с творческой практикой писателей: автореф. дис. доктора фил. наук / П. Киричек. – К., 1988. – 53 с.
4. Кропивницький В. М. Із сімейної хроніки Марка Кропивницького (Спогади про батька) / В. М. Кропивницький. – К.: Мистецтво, 1968. – 214 с.
5. Кропивницький М. Вибрані твори / М. Кропивницький. – К.: Дніпро, 1971. – 350 с.
6. Новиков А. Драматургія Марка Кропивницького в контексті європейської літератури / А. Новиков // Історико-літературний журнал. – 2007. – № 14. – С. 86–98.
7. Новиков А. Образ жінки-страдниці в п'єсах драматургів театру корифеїв / А. Новиков // Дивослово. – 2004. – № 7. – С. 55–58.
8. Новиков А. Художній універсум Марка Кропивницького / А. Новиков. – Х.: Майдан, 2006. – 352 с.
9. Пільгук І. І. Життя і творчість М. Л. Кропивницького (До 50-річчя з дня смерті) [Текст] / І. І. Пільгук. – К.: Рад. Україна, 1960. – 40 с.
10. Фридман Л. М., Кулагина И. Ю. Психологический справочник учителя / Л. М. Фридман, И. Ю. Кулагина. – М.: Просвещение, 1991. – 288 с.

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Закліцька Ю.А.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

МІЖСЕМІОТИЧНІСТЬ ДІАЛОГУ СЛОВА ТА ФОТОГРАФІЇ В ТВОРЧОСТІ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЕТЕСИ ВІСЛАВИ ШИМБОРСЬКОЇ

Теорія інтеремедіальності сьогодні є досить актуальним науковим аспектом, яке приваблює все більшу кількість дослідників. Інтерес до вивчення цього питання зумовлений тим, що інтеремедіальність відповідає основним тенденціям сучасної гуманітаристики, а саме: прагненню до міждисциплінарності; високому інтересу проблем медіа в ході стрімкого розвитку цифрової культури; пошукам свіжих методологічних підходів, що відповідають новим культурним реаліям. Специфічність творчості Віслави Шимборської викликає великий інтерес та зумовлює значну кількість наукових досліджень її спадщини, яка була визнана світовою спільнотою, що знайшло вираження у почесній нагороді – Нобелівській премії. Інтерес до життя та любов до мистецтва часто поєднувались у написаних віршах, а візуальність її творчості є достатньо цікавим матеріалом для дослідження такого поняття, як інтеремедіальність.

Творчістю Віслави Шимборської цікавиться велика кількість зарубіжних і вітчизняних дослідників, серед яких слід назвати М. Бараньчака, Й. Квятковського, Ю. Булаховську, Д. Гладун, Д. Река та М. Червінську. Втім, дослідження аспекту інтеремедіальності не було предметом спеціальної літературознавчої розвідки в творчості поетеси.

Метою тез є виявлення міжсеміотичного діалогу мистецтва слова та фотографії як аспекту інтеремедіальності в поезії Віслави Шимборської.

Як відомо, фотографія назавжди змінила сприйняття навколишнього світу людини, створила візуальний архів культурної та історичної пам'яті, змінила сприйняття минулого. Митці, як найбільш чутлива до

змін навколишньої дійсності та досягнень науки і техніки категорія людей, не могли залишитися осторонь цього відкриття. Фотографія поруч з іншими мистецтвами, на думку М. Білецької, справила свій вплив на письменників всіх наступних поколінь і залишила відбиток у їхніх творах.

Віславу Шимборську можна віднести до митців слова, які мають інше бачення світу, вони бачать невидиме і звертають увагу на речі, про які пересічна людина ніколи не думала. Для поетеси текст її творів – це поліпшена версія навколишнього світу та подій, що у ньому відбуваються: «Світ, у якому порядок у мистецтві моделює поетичну реальність».

В її уяві чітко постає картинка, яку вона з легкістю втілює у рядках віршу. Іноді така картинка – це не плід фантазії поетки, а реальна фотографія, яка не дозволяє авторці мовчати. Наприклад, фотографія теракту 11 вересня 2001 року в Сполучених Штатах. Назва віршу проста – це назва фотографії Річарда Дрю, журналіста Associated Press. На фотографії зображена людина під час польоту, яка обрала смерть у повітрі, вистрибнувши із високоповерхівки, що палала. Моторошність цієї події нікого не може залишити байдужим, а тим більше людей, які покликані рятувати словом людські серця. Попри глибоку філософічність слів В. Шимборської, цей вірш є яскравим прикладом міжсеміотичного діалогу. У вірші поетка використовує одночасно два коди: візуальний та словесний. Вербальна інтерпретація образу підлягає детальному аналізу. Проте, за класифікацією М. Білецької, у вірші «Фотографія 11 вересня» спостерігається репрезентація фотографії у чіткому відображенні побаченого через об'єктив фотоапарату. Тематизація фотографії відбувається в описі людини під час польоту з високоповерхівки.

Ще одним яскравим прикладом міжсеміотичного діалогу слова та фотографії в творчості Віслави Шимборської є вірш «Перша фотографія Гітлера». Сама назва вірша пояснює походження фотографії – це зображення на метричному свідоцтві про народження. Тиран тут представлений маленьким, чарівним дитятком, про якого, не знаючи його майбутнього, кожен сказав би: «янголятко, крихітка, промінчик». Шимборська цим віршем спонукає читача замислитися про нездатність вгадати майбутнє. Хто, дивлячись на однорічного Гітлера, міг припустити, що в майбутньому він буде жорстоким диктатором? Він був

один з нас, як і будь-яка дитина. Точно так само, як Ленін і Сталін. Їх батьки мріяли, що діти стануть юристами, лікарями, будуть хорошими людьми, що вони будуть жити щасливо. Вірш повний словесних та почуттєвих контрастів. Проявом інтермедіальних відношень тут є тематизація фотографії, яка проявляється у рефлексії авторки над фотографією, що переростають в універсальні узагальнення щодо непередбачуваності людської природи. Інтермедіальною репрезентацією є опис зображеної особи – Адольфа Гітлера в дитинстві.

Вплив літератури і фотографії обопільний. Текст є першим медіум-посередником у засвоєнні фотографії і впливає на її розвиток та зміст. Вірші Віслави Шимборської – це своєрідний підтекст, тлумачення фотографії або події, яка не залишить нікого осторонь. Взаємодія фотографії та слова у творчості польської поетки виявляється у взаємному підсиленні змісту та якості того чи іншого прояву мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Білецька М. «Як воно сяє» Томаса Бруссінга: фотомистецтво як засіб фіксації колективної пам'яті німців. – ЛНУ. – Л. – № 247. – 2015.
2. Marta Koszowy. Słowo w kadrze: literatura i fotografia: fotografia i literatura [Електронний ресурс] / М. Koszowy // Rocznik Komparatystyczny. – 2014. – Режим доступу: file:/Rocznik_Komparatystyczny-r2014-t5-s249-263%20(1).pdf
3. Marta Koszowy. W poszukiwaniu rzeczywistości. ś Mediacyjna rola fotografii we współczesnej prozie polskiej. – Warszawa, 2015.

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Кравчук І.О.

студентка,

Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ДЕТЕКТИВНОГО ЖАНРУ

Детективний жанр належить до такого різновиду літератури, котрий вельми довгий час залишався без уваги серйозної критики. Згідно з тлумаченням літературної енциклопедії: детектив – (англ. detective – сищик; від лат. detectio – розкриття) – різновид пригодницької літератури, що належить до паралітератури. Це передусім прозові твори, зовнішній сюжет яких послідовно розкриває певну заплутану таємницю, пов'язану зі злочином та його розслідуванням [1, с. 114]. Першим теоретиком детективу як специфічного жанру став Г. Честертон, який виступив у 1902 році зі статтею «На захист детективної літератури». З тих пір було опубліковано чимало роздумів про поетологічну природу детективу, і належали вони, здебільшого, практикам детективного жанру. Серед авторів, що писали на цю тему, слід згадати А. Вуліса («Поетика детектива», 1978), А. Адамова («Мій улюблений жанр – детектив», 1983) та Г. Анджапарідзе («Підсумки століття», 1999). Свій внесок до систематизації історико-літературних поглядів щодо генези та виникнення жанрових різновидів детективу зробили відомий болгарський прозаїк Б. Райнов («Чорний роман», 1970) та угорський літературознавець Т. Кестхеї («Анатомія детектива», 1989). У вищезазначених роботах прослідковується історія жанру, аналізується його морфологія, проводяться дослідження контактних та типологічних сходжень у творах різних авторів. Усі перераховані дослідження об'єднує те, що детектив розглядається в них як явище, що пов'язане переважно з белетристикою (масовою, чи формульною літературою).

На сьогодні, детективи домінують серед книг, які вийшли в світ протягом ХХ століття. Як зазначає Д. Харлан, «Детективний жанр належить до того різновиду прози, який досить довго залишався без

уваги серйозної критики. Вірогідно, саме загальнодоступність і популярність творів викликала сумніви в їх художності» [2, с. 189].

Історія детективного жанру прослідковується з глибокої давнини: його елементи ідентифікують в Біблії (історія про Каїна та Авеля); вони присутні у казках «Тисячі і однієї ночі»; у середньовічній китайській новелістиці «хуабень». Можливо, першим, хто використовував характерну для детективу «аналітичну» композицію у європейській літературі, був Софокл. Простежуючи традиції детективного жанру, накопичення елементів, необхідних для його формування, дослідники називають імена В. Шекспіра, Вольтера, П. Бомарше, Ч. Діккенса, О. де Бальзака. Такою є довга передісторія, котрій віддають належне ті, хто пишуть про детективний жанр. Справжню ж історію детективу практично всі дослідники відраховують з часів появи «логічних оповідань» Е. По: «Вбивства на вулиці Морг» (1841) та «Таємниці Марі Роже» (1843), спільним героєм котрих був перший відомий детектив Огюст Дюпен. Не дивлячись на це, Е. По не створив сам термін «детектив». Вперше його ввела Енн Кетрін Грін, котра в такий спосіб визначила жанр свого твору «Левенвортська справа» (1876). Дослідники творчості Е. По, а також теоретики детективу Б. Райнов та Т. Кестхеї вважають американського романтика засновником цього жанру, а точніше – детективної новели [1, с. 134].

Першими детективами зазвичай вважають розповіді Е. По, написані у 1840-х роках, але елементи цього жанру використовувалися багатьма авторами й раніше. Наприклад, у романі В. Годвіна «Пригоди Калеба Вільямса» (1794), де один із центральних героїв – слідчий-аматор. Великий вплив на розвиток детективної літератури також виявили «Записки» Є. Відока, опубліковані у 1828 р. Е. По ввів у сюжет детективу ідею суперництва в розкритті злочину між приватним детективом і офіційною поліцією, у якому приватний детектив, як правило, бере гору. Саме його вважають засновником детективного жанру.

Історія детективу як жанру починається тоді, коли в англосаксонських країнах сформувалася дійова система дотримання суспільного порядку. В Англії це сталося на початку ХІХ ст., а вже в середині цього століття вийшли в світ перші класичні зразки: між 1840 і 1845 роками Е. По створив п'ять новел, в яких викладені фундаментальні принципи детективу:

– детектив-аматор, ексцентричний, з оригінальними манерами; він перевершує поліцію у вмінні спостерігати й узагальнювати; він має товариша, який розказує про нього;

– каркас сюжету: злочин – дедуктивне розслідування – розкриття – покарання злочинця;

– сюжетні ходи: вбивство в закритій кімнаті, екскурси в психологію, помилково підозрювана людина, нестандартне вирішення проблеми, формула «найочевиднішого місця», ланцюжок хибних доказів, вбивця – найменш підозрюваний персонаж;

– злочин розкривається за допомогою роботи інтелекту;

– два «золоті» правила детективу: коли виключені всі варіанти, крім одного, іноді найімовірнішого, він і є істинним; чим складніше справа, тим простіше її розв'язання;

– можливість застосування методів дедукції до реальних злочинів [3, с. 45].

Е. По став засновником трьох головних напрямів у детективі – романтичного (власне сенсаційного), класичного (власне інтелектуального) та готичного (жахливого, страшного). У творах класичного типу, власне інтелектуальних детективах, усі події, як правило, відбувалися у першій частині, а потім детектив рухався вперед, доки повністю не розгадував загадки.

Особливості інтелектуального детективу полягають у наступному: сюжет побудований навколо злочину; у центрі – інтелектуальний процес пошуку істини; дія відбувалася у дуже обмеженому просторі; головний герой – єдиний, хто міг досягти успіху, який був ніби запрограмованим; жертва – «об'єкт роботи детектива»; детектива цікавили найменші подробиці; читач мав можливість стежити за розвитком думки слідчого; відсутність рухів та емоцій; інтерес почуттів сконцентрований на таємниці, а не на трагедії людей; злочин мав бути обов'язково розкритий за допомогою логічних умовиводів, а не випадковості, чи немотивованого зізнання; монотонність оповіді, довгі розповіді героїв про різні дрібниці; мало уваги звернено на великі географічні кордони [4, с. 135].

В інтелектуальному детективі визначали як переваги, так і недоліки. Основна перевага – це різноманітність аналітичних методів (дедукція, індукція, аналіз, логічні умовиводи тощо). Недолік полягав у тому, що

твір монотонний, відсутні рухи та емоції, у тексті наявні довгі розповіді героїв про різні подробиці.

Таким чином, літературознавці виділили головні ознаки детективного жанру: насолода красою аргументу – задоволення інтелектуального характеру; емоційна напруга сюжету – відсутність довгих описів, ліричних відступів, побічних тем; цікаві характери, обставини, що легко запам'ятовувалися; розгадка таємниці злочину – це не омана читача; ні детектив, ні хто-небудь із офіційних слідчих не міг опинитися злочинцем; злочин розкривався дедуктивним шляхом, а не випадковістю; злочинець – лише один; він не міг бути слугою, а тільки людиною з певними перевагами, які зазвичай не наводили на підозру [5, с. 189].

Отже, особливості детективного жанру такі: коли виключені усі варіанти, крім одного, то він і буде правильним, за всієї його, здавалося, неймовірності; чим складніша і заплутаніша справа, тим її простіше розв'язати.

Отож, детектив – це здебільшого літературний жанр, твори якого описують процес розслідування загадкового випадку, з метою виявлення його обставин та розкриття загадки. Зазвичай, в якості такого випадку виступає злочин, і детектив описує його розслідування й визначення злочинців, і в такому випадку конфлікт будується на зіткненні справедливості зі свавіллям, який завершується перемогою справедливості. Майстерність автора повинна викликати в читача ілюзію того, що злодій не думає про карний злочин, а автор, створивши злодія, не думає про літературну підробку. Детективний роман – це свого роду інтелектуальна гра, де читач змагається не стільки зі злодієм, скільки із самим автором, який створює все нові і нові загадки.

Список використаних джерел:

1. Анджапаридзе Г. А. Детективы века. – М.: Полифакт. Итоги века, 1999. – 920 с.
2. Вольский Н.Н. Легкое чтение. Работы по теории и истории детективного жанра. – Новосибирск, 2006. – С. 173-277.
3. Кестхейи Т. Анатомия детектива / Т. Кестхейи. – Будапешт: Корвина, 1989. – 262 с.

4. Смирнова Н. Женский детектив // Тендерный конфликт и его репрезентация в культуре: Мужчина глазами женщины. – Екатеринбург: Изд-во УрГУ, 2001. – С. 134-140.

5. Таранова А.О. Детектив очима жінки // Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук, статей. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – Вип. XIV: Лінгвістика і літературознавство. – С. 231-239.

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бондар Н.В.

викладач,

Івано-Франківський національний медичний університет

АНАТОМІЧНІ ТЕРМІНИ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЇ

Терміносистему гастроентерології в німецькій мові формують не тільки вузькоспеціалізовані клінічні терміни, які позначають захворювання органів шлунково-кишкового тракту, методи їх діагностики та лікування, а також фаховий вокабуляр теоретичних медичних дисциплін, зокрема анатомії. Як зазначав Г. Ліпперт, анатомічні терміни належать до базової лексики будь якої галузі клінічної медицини [2, с. 87]. Термінологічні одиниці, що позначають органи травної системи та їх частини, є неодмінною складовою фахової мови гастроентерології. Анатомічні терміни, які функціонують у сфері німецькомовної гастроентерології, мають певні етимологічні, орфографічні та синтаксичні особливості.

Загально відомо, що анатомія, як окрема галузь теоретичної медицини, використовує міжнародну стандартизовану анатомічну номенклатуру. Це систематизований та уніфікований перелік латинських найменувань анатомічних структур. Поряд з міжнародним стандартом створюються національні анатомічні номенклатури. Однак в сучасній німецькомовній медицині немає офіційної нормованої національної анатомічної термінології. Німецька наукова мова послуговується оригінальною латинською номенклатурою [5], або використовує так звані *eingedeutschte Termini*, пристосовуючи латинізми до норм німецької фонетики, орфографії та граматики. Наприклад: *Caecum – das Zäkum* (сліпа кишка), *Pancreas – das Pankreas* (підшлункова залоза), *Ligamentum phrenicooesophagealis – das phrenikoösophageale Ligament* (діафрагмово-стравохідна зв'язка), *Colon sigmoideum – S-förmiges Kolon* (сигмоподібна ободова кишка), *Musculus sphincter ductus pancreatici – der Pankreatikussphinkter* (м'яз-замикач протоки підшлункової залози).

Наведені приклади демонструють, що анатомічні терміни, які функціонують в німецькомовній гастроентерології, не уніфіковані в орфографічному плані та відзначаються варіативністю морфологічного і синтаксичного оформлення. Оскільки подібні лінгвістичні явища характерні для німецької наукової медицини загалом, деякі європейські германісти дотримуються диференційованого підходу до фахової анатомічної лексики, розрізняючи власне терміни й тривіальні найменування [1, с. 31]. Першу групу презентують технічні латинські номенклатурні одиниці (*termini technici*), натомість еквівалентні їм *eingedeutschte Termini* вчені відносять до категорії тривіальних анатомічних назв. Питання статусу автохтонних німецьких лексем залишається дискусійним.

Аналіз німецькомовної наукової медичної періодики та навчальної літератури засвідчив, що в галузі гастроентерології активно функціонує анатомічна лексика різного ступеня фаховості: латинська номенклатура, тривіальні найменування, а також національні німецькі лексеми, які демонструють різну функціональну продуктивність. Наприклад, для позначення органу *стравохід* та пов'язаних з ним патологій переважно вживається запозичений латинізм *Ösophagus* або німецька лексема *Speiseröhre* [3; 4, с. 356]. Технічний термін *Oesophagus*, зустрічається значно рідше, наприклад, у складі номенклатурної назви *Hiatus oesophagei* [4, с. 356]. Латинська номенклатурна одиниця *Gaster* (*шлунок*) не є функціонально продуктивним анатомічним терміном в досліджуваній галузі і вживається тільки як словотвірний елемент у складних клінічних термінах: *Gastroskopie*, *Gastritis*, *Gastrektomie*. Натомість для позначення анатомічного органу перевага надається автохтонній лексемі *Magen* [3, 4].

Серед латинських номенклатурних одиниць, які часто зустрічаються в німецькомовній гастроентерології, можемо виділити наступні: *Colon ascendens* (*висхідна ободова кишка*), *Colon transversum* (*поперечна ободова кишка*), *Duodenum* (*дванадцятипала кишка*), *Appendix vermiformis* (*червоподібний відросток*), *Ductus choledochus* (*спільна жовчна протока*), *Ductus hepaticus* (*печінкова протока*).

З офіційної міжнародної анатомічної номенклатури вилучені епонімічні терміни. Однак в німецькомовній клінічній гастроентерології автори часто вживають анатомічні найменування з власними назвами. Їх характерною ознакою є те, що апелятивний компонент може бути

виражений як латинізмом, так і німецькою лексемою, як ось: *Vauhin-Klappe* (Баугіна заслінка), *Ductus Wirsungianus* (Вірзунга протока), *Brunner-Drüsen* (Бруннера залози), *Langerhans-Inseln* (Лангерганса островці). Натомість значно рідше фіксуємо випадки вживання еквівалентних латинських технічних термінів для позначення тих самих понять: *Valva ileocaecalis* (ілеоцекальний клапан), *Ductus pancreaticus major* (велика протока підшлункової залози), *Glandulae duodenales* (залози дванадцятипалої кишки), *Insulae pancreaticae* (підшлункові островці).

Отже, незважаючи на існування міжнародної стандартизованої анатомічної термінології, в німецькій науковій медичній літературі вживаються анатомічні найменування різного ступеня фаховості. Для позначення анатомічних структур в галузі гастроентерології паралельно функціонують технічні латинські номенклатурні одиниці, еквівалентні їм тривіальні форми (*eingedeutschte Termini*), національні німецькі лексеми, а також епонімічні терміни.

Список використаних джерел:

1. Duden. Wörterbuch medizinischer Fachbegriffe / hrsg. v. Wiss. Rat d. Dudenred; bearb. v. M. Bauer [u. a.]. – 8. Aufl., überarb. und ergänzt. – Mannheim; Leipzig [u. a.]: Dudenverlag, 2007. – 862 s.
2. Lippert H. Fachsprache Medizin / Herbert Lippert // Interdisziplinäres deutsches Wörterbuch in der Diskussion / hrsg. v. H. Henne, W. Mentrup, D. Möhn, H. Weinrich. – Düsseldorf, 1978. – S. 86–101.
3. Riegler M. Neues zum Management des Barrett-Ösophagus / M. Riegler, G. Prager, J. Zacher // Journal für Gastroenterologische und Hepatologische Erkrankungen [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.kup.at/kup/pdf/10031.pdf#search=‘Ösophagus‘>
4. Riemann J.F. Gastroenterologie. Das komplette Referenzwerk für Klinik und Praxis / hrsg. von J.F. Riemann, W. Fischbach, P. Galle, J. Mössner. – Stuttgart: Thieme Verlag, 2010. – 2077 s.
5. Terminologia Anatomica. International Anatomical Terminology / Federative Committee on Anatomical Terminology (FCAT). – Stuttgart, New York: Thieme, 1998. – 161 s.

Гелун Ю.Ю.

студентка,

*Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського*

СУФІКСАЦІЯ ЯК СПОСІБ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Політичний дискурс, як зазначає І. В. Клименко, викликає зацікавленість для вирішення суто практичних цілей, таких як: дослідження політичного мислення суспільства, моніторинг різноманітних тенденцій у царині громадської свідомості та ін. [2].

Вивчення термінології є частиною лінгвістичного підходу до політичного дискурсу. Такі термінологи як Д. С. Лотте, О. О. Реформатський, Г. О. Винокур, А. Я. Коваленко, С. В. Гринев-Гриневич та українські вчені А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, І. М. Кочан, В. В. Іващенко, А. В. Крижанівська та ін. займались питанням термінології.

Метою дослідження є визначення особливостей творення політичних термінів за допомогою суфіксації у французькій мові. Об'єктом є політичний дискурс. Предмет – структурний аспект термінотворення, а саме суфіксація.

Аналіз проведений з використанням методу суцільної добірки термінів з спеціалізованого словника.

Існує велика кількість трактування поняття дискурсу. Ми ж зупинимось на тому, як його визначає Н. Д. Арутюнова: це зв'язний текст у поєднанні з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, який розглядається на тлі певної ситуації [1].

До політичного дискурсу І. В. Клименко відносить всі джерела, що мають справу з різними аспектами політики [2].

Термін – це слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо [3]. Одним із прийомів термінотворення є деривація – творення похідних слів від слова-основи [3]. В основі деривації(чи афіксації) лежать такі способи: префіксальний,

суфіксальний, префіксально-суфіксальний, зворотна деривація [5]. Темою нашої роботи є саме суфіксація.

Суфікс *-isme* утворює здебільшого слова, похідні від іменника. У політичному дискурсі вони переважно виражають ставлення, поведінку, доктрину, догму, ідеологію чи теорію. Наприклад, політичні течії або режими, як от: *anarchisme, féminisme, gauchisme, réformisme, collectivisme, nationalisme, absolutisme, despotisme* [6].

Терміни, утворені суфіксом *-age* мають значення дії, результату, стану. Наприклад: *ballotage, suffrage* [6].

Суфікс *-ure* позначає дію, результат, стан, функцію, місце: *investiture, censure, dictature* [6].

Так само, суфікс *-ement* передає дію чи її результат: *amendement, arrondissement, désistement, empêchement, gouvernement* [6].

Також досить поширений суфікс *-tion*: *abstention, constitution, juridiction, législation, promulgation* [6].

Суфікс *-té (-ité)* виражає здебільшого якість: *solidarité, constitutionnalité, éligibilité, incompatibilité, inviolabilité, solennité* [6].

Для передачі характеру з точки зору ідеології, професії використовується суфікс *-iste*: *réformiste, gauchiste, conformist, hamoniste, recidiviste, marxiste* [6].

Отже, у межах політичного дискурсу ми, методом суцільної вибірки, проаналізували близько 35 термінологічних одиниць, які були утворені за допомогою суфіксації. Ми обов'язково відштовхувались від етимології кожного слова для точності визначення способу термінотворення. Ми виявили, що у нашому випадку переважають такі суфікси, як: *-isme*, який нараховує 8 термінологічних одиниць, *-iste(6)*, *-té;-ité(6)*, *-tion(5)*, *-ement(5)*, *-ure(3)*, *-age(2)*. Вони здебільшого передають поведінку, ідеологію, дію, результат, стан або якість. Вищенаведений перелік суфіксів лише умовно окреслює особливості та частоту використання суфіксів для термінотворення у політичному дискурсі; він не заперечує той факт, що й інші суфікси можуть бути широко використані. Саме у більш точному визначенні особливостей суфіксального термінотворення у французькому політичному дискурсі й полягає перспектива подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: «Советская энциклопедия», 1990.
2. Клименко І. Теоретичні засади лінгвістичного аналізу політичного дискурсу / І. Клименко // Лінгвістичні студії: Збірник наукових праць Української преси. Вип. 19. – 2009.
3. Словник української мови // Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>.
4. Le suffixe // Bibliothèque virtuelle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.alloprof.qc.ca>
5. Schwischay В. La morphologie lexicale / В. Schwischay // Introduction à la lexicologie / В. Schwischay, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.home.uni-osnabrueck.de/>
6. Tourev P. Le dictionnaire de politique / P. Tourev [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.toupie.org>

Панасенко Є.О.

випускник,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСОБОВИХ ЗАЙМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ТА ФОЛЬКЛОРИ

В англійській мові використання особових займенників у різноманітних літературних жанрах, родах мають свою специфіку, власні семантичні відтінки та особливості функціонування. Такі випадки необхідно пояснювати образністю мови, наприклад, коли автор намагається надати неживим предметам людських якостей – це називається персоніфікацією або уособленням, що є стилістичним прийомом, який використовується у текстах з певною метою і впливає на граматичні конструкції. Ще одним цікавим аспектом є вживання займенникових форм у фольклорних творах – у казках, легендах, прислів'ях, народних піснях, тощо.

Ціль наукової розвідки – окреслити використання особових займенників в англійській мові у поетичних текстах та фольклорних жанрах.

Граматичні правила не діють повною мірою у літературі, особливо це стосується поетичних текстів, оскільки лірика інакше репрезентує відношення між особистістю та оточуючим світом ніж прозових твір. Саме у ліриці виражається суб'єктивна модель сприйняття світу. У цьому процесі займенники визначають межу між зовнішнім та внутрішнім світом особистості. Так, займенник *she* у поезії вживається у відношенні до всього, що у свідомості носіїв англійської мови персоніфікується як жіночий рід. У творах країни уособлюються як жіночий рід, теж саме ми спостерігаємо стосовно міст, кораблів.

Автори використовують форму *she* стосовно неістот, щоб виразити своє захоплення чи повагу. Проте, у звичайній мові така заміна займенників є недопустимою, за правилом потрібно вживати форму *it* по відношенню до неістот.

Форма *thou* вважається застарілою у сучасній англійській мові і не використовується у прозових текстах, проте має місце їх використання у поетичних творах, старовинних сказаннях, поговірках та прислів'ях. Варто відмітити, що в таких випадках наявне використання усіх похідних форм від *thou* – *thee* (об'єктний відмінок), *thy*, *thine* (присвійний займенник), *thyself* (зворотній займенник).

Прикладом використання зазначених займенникових форм є поезії Персі Біші Шеллі:

*With **thy** clear keen joyance
Languor cannot be;
Shadow of annoyance
Never came near **thee**;
Thou lovest; but ne'er knew love's sad satiety [2].*

У зазначеному уривку ми спостерігаємо використання автором застарілих форм займенників. Які вже не використовувалися у звичайній мові, тай у прозових текстах. Шеллі використав архаїчні форми займенників з метою вираження піднесеного стилю.

З метою поетично піднесення, Роберт Бернс також вдається до використання різноманітних застарілих форм займенників, як в уривку, поданому нижче:

*As fair art **thou**, my bonnie lass,
So deep in luv am I;
And I will luv thee still, my dear,
Till a' the seas gang dry (A Red, Red Rose by Robert Burns) [2].*

Інший уривок також ілюструє використання таких займенникових форм:

*The flaunting flow'rs our gardens yield,
High shelt'ring woods and wa's maun shield;
But **thou**, beneath the random bield
O' clod or stane,
Adorns the histie stibble-field,
Unseen, alane.» (To A Mountain Daisy by Robert Burns) [2].*

У зазначених уривках автор звертається до квітів, використовує у зверненні застарілу форму *thou* з метою зближення з природою й для експресивності висловлення.

Крім того у поезії Бернса спостерігаються заміщення зворотних займенників на особові:

*I set **me** down and sigh*

А Вільям Блей використовує наступні займенники у своєму вірші:

*I heard an Angel singing
When the day was springing,
'Mercy, Pity, Peace
Is the world's release.*

*Thus **he** sung all day
Over the new mown hay,
Till the sun went down
And haycocks looked brown («I heard an angel» by William Blake) [2].*

У зазначеному уривку автор позначає янгола займенником *he*, хоча зазвичай його називають *it*. Проте, для надання чоловічих рис та якостей надприродній істоті, автор позначає його саме таким чином.

Варто проілюструвати використання займенників у поезії Люїс Керол. Автор у вірші «Човен під сонячним небом» виражається так:

*Still she haunts me, phantom wise,
Alice moving under skies
Never seen by waking eyes
(«Boat beneath the Sunny Sky» Lewis Carroll) [2].*

Зазначеним займенником автор називає човен з метою кращого поетичного звучання, надає уособлення неживому предмету.

Крім поетичних текстів, варто звернути увагу на фольклорні твори – казки, прислів'я та виявити характерні риси використання особових займенників у таких текстах.

Як відомо, народні англійські казки беруть свій початок від прадавніх мов, від предків, які були завойовниками Британського острова. Казки включають в себе кельтські корені, існує багато легенд та сказань від Скандинавії, мають спільні германські начала, норманські та римські риси, тому, варто пам'ятати, що англійські народні казки та прислів'я та й в цілому фольклор – це колективна свідомість, спільне культурне та ментальне підґрунтя, яке базується на первісних міфах та легендах, та які мають у своїй основі базові архетипові структури. Казки та легенди утворюють характерну систему, яка ґрунтується на символах та зображеннях, і мають спільну основу. В англійських казках та легендах чимало спільного з германською культурою: фольклорні образи (феї, ельфи, тролі, відьми, велетні, тварини, що розмовляють) та чарівні елементи.

Надання людських якостей персонажам у казках вимагає іншої моделі вживання займенників по відношенню до зазначених персонажів. Тобто, у казках тварини виконують соціальну функції людей і тому перебирають відповідну граматичну оболонку займенників на себе. Замість *it* використовуються повноправно займенники *he*, *she* та усі похідні форми від них – *him*, *her*, *his*, *himself*, *herself*. Крім того, такі форми вживаються по відношенню до явищ природи, які уособлюються у казках, як зими, весна (*she*), абстрактні поняття, як смерть (*he*). Смерть

в англійських фольклорних творах уособлюється як істота чоловічої статі і зображується переважно як чоловік, тому, стосовно персоніфікованої смерті використовується займенник *he*.

Наприклад, у казці «Маленька рожева троянда» використано форму *she*, коли йдеться про троянду. Таким чином, у казці персоніфікується (уособлюється) образ квітки, вона виступає живою істотою, яка вміє говорити, мислити, діяти й повністю перебирає функції живої людини. Це пов'язано з тим, що у казках неживі предмети, а також тварини й рослини наближені до ролі людини.

Once there was a little pink Rosebud, and she lived down in a little dark house under the ground [1].

Певні надприродні істоти також використовуються із визначеними займенниками, наприклад у розповіді «Кентервільський привид» використано займенник *he*, адресований привида.

When Mr. Hiram B. Otis, the American Minister, bought Canterville Chase, every one told him he was doing a very foolish thing, as there was no doubt at all that the place was haunted [1].

Тварини також уособлюються у казках, наприклад, у казці «Ворон та лисиця» для позначення тварин використовуються звичні для позначення осіб займенники 3-ї особи однини: *he* та *she*. До того ж, займенником жіночого роду позначається ворона, а чоловічого – лисиця.

*The Crow lifted up **her** head and began to caw **her** best, but the moment **she** opened **her** mouth the piece of cheese fell to the ground, only to be snapped up by Master Fox* [1].

У прислів'ях та крилатих висловах також використовуються інші форми займенників:

*Physician, **heal thyself**.*

*Know **thyself*** [1].

Як бачимо, у зазначених висловах використані старовинні форми зворотних займенників, які походять від давнини, проте залишилися нормою у малих формах фольклору.

Особливості вживання відмінкових форм займенників обумовлені характером суб'єкта. В основі родової категоризації лежить феноменологічне знання спостерігача, який розділяє світ на живе – *he*, важливе – *he/she*, та неважливе – *it*.

Отже, з'ясовано, що функціонування займенників у поетичних текстах та фольклорних жанрах досить сильно відрізняється від норм та

правил вживання займенників у прозових творах. Це пояснюється емоційністю, експресивністю та емпатичним забарвленням у поезії, коли автори намагаються таким чином передати власні емоції й для цього порушують певні граматичні канони й норми, що й спостерігається на практиці. У фольклорних творах було виявлено порушення граматичних правил вживання займенників. Це використання гендерних займенникових форм *he/she* стосовно неістот, явищ природи, рослин та тварин, що є некоректним з точки зору класичної граматики, де використовується займенникова форма *it* для позначення вище згаданих понять. Це пояснюється прагненням уособити неживі предмети, тварин та рослин, які перебирають на себе соціальні ролі людей.

Список використаних джерел:

1. English Fairy Tales [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ereading.club/bookreader.php/102770/Jacobs_English_Fairy_Tales.html – Назва з екрану.

2. English Poetry / Famous English Poems [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.poetrysoup.com/famous_poems/english_poetry.aspx – Назва з екрану.

Савчук А.Я.

аспірант,

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

СТРУКТУРА АРГУМЕНТАЦІЇ В НАУКОВО-КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ДЕВІДА ЛОДЖА

У знаменитій «Риторичі» Аристотель висловлює думку про те, що «виступ має дві частини, адже необхідно назвати предмет, про який йде мова, і довести його <...> Перша з цих двох частин є викладом, друга – способом переконання, так якщо б хто-небудь розділив її на частини, то перша виступила б завданням, а друга – його рішенням» [1, с. 99]. Слідом за Аристотелем, в структурі аргументації традиційно виділяють дві складові: тезу – висловлювання, що підлягає захисту, і аргументи, що

підтримують тезу. Прийнято вважати, що саме ці компоненти творять логічну основу аргументації.

Теза визначається як висунуте пропонентом судження, яке він обґрунтовує в процесі аргументації, це головний структурний елемент аргументації [3, с. 134]. Вербальними показниками тези вважаються сполучники *for, because, since, so, hence, after all, therefore*, словосполучення *in short, in other words* [2, с. 46]. Теза аргументації може бути експлікована фразою: «Точка зору, яку я буду відстоювати в цій статті, полягає в наступному» [2, с. 45].

Схематично аргументація може бути представлена у вигляді піраміди, вершину якої утворює головна теза, що спирається на другорядні тези. Другорядні тези слугують аргументами на підтримку головної тези, опираючись, в свою чергу, на власні аргументи. Поділ тез на головні і другорядні враховує їх ієрархію.

У своїй праці «Аргументація» (2002) голландський вчений Ф. Х. Ван Емерен разом з колегами Р. Гроотендорстом та А.Ф. Хенкеманс надають структурну класифікацію аргументації, у котрій виділяють просту, складну та множинну аргументацію. Найпростіша аргументація складається тільки з одного єдиного аргументу, але структура аргументації також може бути набагато складнішим утворенням [5, с. 63]. «У найпростішому випадку достатньо однієї окремої аргументації: в цьому випадку аргументація складається з одного імпліцитного посилення. В інших випадках протагоніст може висунути цілу комбінацію окремих аргументів» [2, с. 72] Множинна аргументація може поділятися на дві або більше окремих аргументації, що представляють собою альтернативні типи захисту однієї і тієї ж точки зору. Ф. Х. ван Емерен наводить приклад множинної аргументації: «Доставка пошти в Голландії далека від досконалості. Не можна бути впевненим, чи лист буде доставлено на наступний день, чи буде його доставлено за вірною адресою і чи буде його доставлено вранці» [2, с. 72]. У прикладі виділяються три незалежні аргументації: 1) пересилання листа іноді займає більше одного дня; 2) листи не завжди доставляються за вірною адресою; 3) доставка листів не завжди здійснюється рано вранці.

Множинна аргументація використовується для більш ефективного обґрунтування точки зору, де висунення ряду аргументів підсилює захист. Створюється враження, що мовець усвідомлює всі можливі

заперечення з приводу висунутої точки зору. Вербальні покажчики множинної аргументації можуть бути виражені сполучниками (because, and, or) та словами і словосполученнями (by the way, moreover, incidentally, тощо).

В есе «Beginning» Девід Лодж висуває тезу про те, що існує безліч прийомів, якими автор може послуговуватись, щоб розпочати свій роман («*There are, of course, many ways of beginning the novel*» [6, с. 5]). Для доведення своєї точки зору та обґрунтування твердження автор вдається до множинної аргументації, використовуючи при цьому анафоричну побудову речень: (1) Роман може починатися описом частин ландшафту або пейзажу, який має бути основним місцем дії історії («*A novel may begin with a set-piece description of a landscape or townscape that is to be the primary setting of the story...*» [6, с. 5]); (2) Роман може розпочатися посеред розмови («*A novel may begin in the middle of conversation, like...*» [6, с. 5]); (3) Романіст може починати свій роман з філософської рефлексії («*A novelist may begin with philosophical reflection*» [6, с. 6]). За допомогою сукупності незалежних аргументів автор ефективніше доводить висунуту тезу. Важливою ознакою аргументації в науково-критичних монографіях Девіда Лоджа є безлічі прикладів, цитат та відсилань на художні твори та наукові праці, що підсилюють думку автора.

В межах складної аргументації прийнято виділяти сурядну аргументацію та підрядну аргументацію [4, с. 23]. Сурядна аргументація складається з окремих аргументів, що творять переконливу аргументацію тільки в сукупності, що становить її головну відмінність від множинної аргументації, де «кожен з наведених аргументів може функціонувати як незалежний захист» [2, с. 77]. Ф. Х. ван Емерен наводить приклад сурядної аргументації: «Доставка пошти в Голландії працює чудово. Можете бути впевнені, що лист буде доставлено на наступний день після відправки, що його буде відправлено за правильною адресою, і що його доставлять вранці» [2, с. 77]. Три аргументи, представлені в сукупності, підтримують тезу про те, що пошта в Голландії працює чудово. «Якщо хоч одна з аргументацій виявиться помилковою, то вся сурядна аргументація руйнується» [2 с. 77].

У своєму есе «Beginning» Девід Лодж задумується над питанням, коли власне розпочинається роман, порівнюючи його з межею, що

відділяє реальний світ, в якому ми живемо, від уявного світу, створеного романістом. Водночас, Девід Лодж вдається до використання метафори, називаючи початок роману свого роду бистрінню (*threshold*), котра повинна підхопити та втягнути нас в цей світ («*It should therefore, as phrase goes, «draw us in»*») [6, с. 5]. Автор висуває тезу, що відповідь на це питання є зовсім нелегким завданням («*This is not an easy task.*») [6, с. 5]. Для обґрунтування тези він наводить ряд аргументів: (1) Ми ще не знайомі з тоном автора, діапазоном використовуваної ним лексики, синтаксичних особливостей («*We are not yet familiar with the author's tone of voice, range of vocabulary, syntactic habits.*»); (2) Спочатку, ми читаємо книгу повільно та нерішуче («*We read a book slowly and hesitantly, at first.*») (3) Ми змушені увібрати багато нової інформації («*We have a lot of new information to absorb and remember...*») [6, с. 5].

Підрядна аргументація здійснюється шляхом послідовних етапів висунення аргументів. Перша окрема аргументація співвідноситься безпосередньо з точкою зору, друга – з першою аргументацією, яка, в свою чергу служить точкою зору» [2, с. 72, 77]. Пропонент вдається до підрядної аргументації, вважаючи, що якась окрема аргументація буде зараз прийнята і сама потребує захисту.

В есе «*The Title*» тезою можна вважати перше речення: «*THE TITLE of a novel is part of the text – the first part of it, in fact, that we encounter – and therefore has considerable power to attract and condition the reader's attention*» [6, с. 193], де автор наголошує на могутній силі заголовку твору, який одразу ж привертає увагу читача. Логічною послідовністю викладу, яку прийнято називати логічними прийомами аргументації автор наводить ряд аргументів, спрямованих на захист своєї тези. Починаючи з найперших зразків англійських романів: 1) «*The titles of the earliest English novels were invariably the names of the central characters, Moll Flanders, Tom Jones, Clarissa. Fiction was modelling itself on, and sometimes disguising itself as, biography and autobiography*»; автор прослідковує тенденції у зміні заголовків впродовж історії літератури: 2) «*Later novelists realized that titles could indicate a theme (Sense and Sensibility), suggest an intriguing mystery (The Woman in White), or promise a certain kind of setting and atmosphere (Wuthering Heights)*»; 3) «*At some point in the nineteenth century they began to hitch their stories to resonant literary quotations (Far From the Madding Crowd), a practice that persists throughout the twentieth (Where Angels Fear To Tread, A Handful of Dust,*

For Whom the Bell Tolls), though it is now perhaps regarded as a little corny»; 4) «*The great modernists were drawn to symbolic or metaphorical titles – Heart of Darkness, Ulysses, The Rainbow – while more recent novelists often favour whimsical, riddling, off-beat titles, like The Catcher in the Rye, A History of the World in 10V2 Chapters, For Black Girls Who Consider Suicide When The Rainbow Is Not Enuf*» [6, с. 194]. Описуючи тенденції щодо вибору заголовків впродовж століть, Лодж в логічний спосіб нанизує кожний аргумент, що в сукупності творять цілісність для підтримки тези.

В ході дослідження було виявлено, що у науково-критичних монографіях Девіда Лоджа найчастіше зустрічаються множинна та складна аргументація. Особливе зацікавлення становлять способи наведення аргументів та їх лінгвальна репрезентація, адже окрім традиційних індикаторів логічної аргументації були виявлені й риторичні засоби, що вважаються перспективними для майбутніх досліджень.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Поэтика. Риторика. – Санкт-Петербург: Изд-во «Азбука», 2000. – 348 с.
2. Еемерен Ф. Х. Аргументация, коммуникация и ошибки. – СПб.: Васильевский остров, 1992. – 207 с.
3. Кунафин М. С. Теория и практика аргументации. – Уфа: РИО БашГУ, 2004. – 160 с.
4. Frans H. van Eemeren, Bart Garssen, Bart Verheij, Erik C. W. Krabbe, A. Francisca Snoeck Henkemans. Handbook of Argumentation Theory. – Springer Verlag, 2014. – 988 p.
5. Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst, A. Francisca Henkemans. Argumentation: Analysis, Evaluation, Presentation. – Routledge, 2002 – 216 p.
6. Lodge D. The Art of Fiction. – Penguin Books, 1992.

Танчинець І.В.

викладач,

Ужгородський національний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ПАРЕМІЙ

Паремійний фонд української та англійської мов має свої унікальні особливості, однак існують спільні риси, на основі яких можна виділити універсальні характеристики вживання їх у мові. Носії мови не лише знають сенс прислів'я та ситуації, в яких їх слід уживати, але й сприймають образ, метафору, порівняння, що формує прислів'я. Звичайно, початкові реалії, пов'язані з виникненням прислів'я, забуваються, але їх двоплановість зберігається. Паремії можна розглядати як мовні одиниці, так і фольклорні тексти. Брати Грім уважали фольклор «душею народу», а прислів'я та приказки – його інтелектом. Історія прислів'я – це, фактично, еволюція людської думки. «Фольклор – це лоно літератури, вона народжується із фольклору» [1, с. 31]. Усі елементи культури кожного народу були або а) зародженні самостійно, або б) запозиченні в сусідів (культурна взаємодія), або в) успадковані попередніми епохами («культурні трофеї»). Фольклор і мова тісно пов'язані, тому паремії слід розглядати як живий організм, який знаходиться у безперервному русі – зародження, згасання, відродження, трансформації, тобто еволюціонує. Адже у власне паремій теж є «творець», нехай і конкретно не означений, узагальнений, який «породжував» той чи інший вислів, узагальнював його значення, перетворював, модифікував, трансформував відповідно до конкретної комунікативної ситуації та передавав у такому вигляді від покоління до покоління. Прислів'я *The proof of the pudding is in the eating* у такій формі вперше було зафіксовано у 17 столітті, сьогодні ж можна зустріти його модифікаційну форму *The proof is in the pudding*. Паремія *The back door robs the house* у 1450 році була зафіксована у формі *A black door makes a rich man poor*. Зіставляючи сучасні паремійні трансформи з традиційними, народними прислів'ями, можна помітити як їх спільність, так і деякі функціонально-семантичні відмінності. Інформація, укладена в традиційних прислів'ях, як правило, має подвійну спрямованість. З одного боку, прислів'я – це повчання, короткі рекомендації та філософські констатації, що стосуються різних сторін життя, з іншого –

вони відображають минулий спосіб життя, історію, культуру, образи та уявлення. Згідно з теорією Пермякова [2, с. 84], паремії, як і всі фольклорні тексти, володіють трьома чітко вираженими автономними структурними планами: а) планом лінгвістичної (та композиційної структури); б) планом логічної (та семіотичної) структури; в) планом реалій. Усі, без винятку, паремії – ситуативні, тобто не тільки вживаються в тій чи іншій ситуації, а й самі цю ситуацію моделюють або ж позначають.

Проте, в силу політичних і соціальних змін останніх десятиліть, мова динамічно розвивається відповідно до вимог нового соціокультурного контексту, описуючи поведінкові реакції в нових умовах життя. Відповідно до сучасного словника прислів'їв і приказок: «Old proverbs never die, they just diversify». Зміни певних родинних цінностей на сучасному етапі життя, призвели до того, що повчальна цінність деяких прислів'їв ставиться під сумнів, а іноді й зовсім нівелюється. Найбільш разючі зміни зазнали паремії, що об'єктивують фрагмент офіційного оформлення стосунків між чоловіком і дружиною. Українська мова відрізняється більшою толерантністю у своєму відношенні до статусу офіційної родини, а більшу увагу привертає до взаємовідносин батьків-дітей: сучасні прислів'я, що нещодавно з'явилися – «Дітей карай соромом, а не погрозою і батогом»; «Дитина – мов тісто: як замісив, така й виросла».

Певна специфіка простежується й у пареміях, що описують стосунки між подружжям та близькими родичами, зокрема це стосується славнозвісних «свекрухи» та «тещі». Українські прислів'я концентрують увагу на стосунках між невісткою та свекрухою, що певною мірою пояснюється історичними умовами сімейних стосунків, коли засватана дівчина після весілля переходила жити до хати чоловіка, яка, у свою чергу, належала його батькам. Тож маємо такі прислів'я: «У лихої свекрухи і ззаду очі є», «Свекруха – уїдлива муха». Корпус англійських паремій на цю тематику також представлений прикладами цілком негативного характеру: «*There is only one good mother-in-law, and she is dead*», «*Always sweep where your mother-in-law looks*». Однак завдяки наявності узагальненої номінації *mother-in-law* в англійській мові, іноді доволі важко визначити, до кого саме адресоване прислів'я – до свекрухи або тещі: «*No man is a hero to his mother-in-law*».

Також відмінні риси репрезентуються в реалізації порівняльних ознак щодо зовнішності людини, характеру поведінки, емоційного та фізичного стану, відношенні між людьми тощо. Таким паремійним одиницям притаманне як позитивне, так і негативне уподібнення щодо об'єктивної дійсності. На семантичному рівні вирізняється їхня значеннева багатогранність, адже вони можуть застосовуватись, із одного боку, з метою похвали, схвалення, а з іншого – для висміювання чи передачі співчуття, жалості. Візьмемо до прикладу спільну для обох мов паремію *Який батько, такий і син / Like father, like son* залежно від комунікативної ситуації вона може вказувати на добре виховання, шановану суспільством сім'ю, але водночас і на спосіб сімейного життя, що не відповідає нормам суспільства й моралі.

Можна стверджувати, що паремії досліджуваних мов передають одні й ті ж типові ситуації, мають схожий логічний зв'язок, відрізняючись лише образами (деталлями, реаліями), за допомогою яких передається логічний зміст. Незаперечно одне: народні паремії як інтегральні складники будь-якої культури розкривають особливості національного менталітету, їм відводиться роль соціальних коректорів на основі етичних норм. І прислів'я, і приказки – невід'ємна частина культури будь-якого народу, це живий, рухливий організм, що всмоктує, немов губка, всі реалії сучасного світу, всі зміни в житті суспільства і відображає їх у своїх численних варіантах і трансформах.

Список використаних джерел:

1. Пропп В.Я. Фольклор и действительность // Москва, 1976. – 330 с.
2. Пермяков Г.Л. Основы структурной паремиологии // Москва: Наука, 1988. – 236 с.
3. Martin H. Manser. The facts on File Dictionary of Proverbs // InfoBase Publishing, The USA, 2007.

Шевченко Л.О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СЕМІОТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ІСПАНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

XX століття після двох світових війн, голокосту, тоталітарних режимів, вивільнення атомної енергії та екологічних катастроф вже не могло розвиватися за гуманістичними законами попередніх століть. Мистецтво, що першим зреагувало на зміни в суспільстві, стало втіленням нової художньої свідомості, для якої світ сприймався як хаос, де були відсутні причинно-наслідкові зв'язки, ціннісні орієнтири та ієрархічно упорядковані фрагменти реальності [1, с. 23]. Звичайно і мовні індивідуальності іспанських поетів другої половини XX століття, їхні лінгвальні картини світу оформлюються під впливом суспільно-політичних та культурно-історичних чинників, традицій поетичного мовлення, що існували на той час, індивідуально-психологічних особливостей та ідейно-художнього спрямування особистості митців. Ці чинники накладають виразний відбиток на зміст і на мовну форму іспанських постмодерних поетичних текстів.

Проблема формування мовної особистості поетів Іспанії має важливе значення, оскільки розкриває закономірності функціонування мови в людині й, відповідно, поетичної структури – витвору творчості поета як конкретної людської особистості. Поет розглядає життєвий простір як необмежену реальність, де жодні кордони, політичні, економічні чи культурні перешкоди не мають значення, де люди живуть у світі, що виступає для них абстрактним поняттям, вимірюючи час власними діями. Т.А. Єщенко визначає поетів другої половини XX століття як покоління, що утворило справжній маргінальний дискурс, тобто відсторонення від усього, пов'язаного з офіціозом; покоління постепохи – постмодерну, що є в своїй сумі апокаліптичним; перше покоління нової епохи, для якого характерні такі творчі принципи [2, с. 36]: свобода творчості й особистості; здебільшого не віддзеркалення, а вербальне створення духовно-інтенційної реальності, в якій «світ постає як текст»; повернення до найпервісніших елементів

міфологічної свідомості; семантична прихованість, герметичність, що розрахована на дух співтворчості митця та реципієнта-читача; аполітичність.

Поети сучасної Іспанії виступають проти того, щоб мистецтво ідентифікувалося за усталеними кліше або традиційними поетизмами. Вони досягають такого естетичного ефекту шляхом карколомних асоціацій, що відтворюють хаос, спонтанність сучасного життя, сповненого несумісностей. Іспанська поезія пориває з традиційною лірикою і традиційним уявленням про поетичний текст як про зосереджений на собі й самодостатній мистецький факт, віддаючи перевагу процесоцентричній альтернативній поезії, що кидає виклик передбачуваній «природності», референційності, суб'єктивності, текстуальному значенню поетичного твору як жанру. Вона характеризується вільною інтерпретацією відомих сюжетів, змішаним лексичним складом, нетрадиційним пунктуаційним оформленням, розірваними реченнями та словами, постійним поверненням до окремих фраз через повтори і нагадування. Поетика другої половини ХХ століття стирає відмінність між жанрами, передбачає уведення цитат, уривків і понять з історії, філософії, математики, політики, мистецтва, музики й інших дисциплін у поетичний текст. Іспанський поет висуває на перший план той факт, що іспанський поетичний текст, як і сам поет, вплетений ідеологією, жанрами та поетами у мережу зв'язків з іншими текстами. Все це зумовлено процесами демократизації, які переживає поетичне мовлення, наповнене елементами розмовного стилю та спрощеною синтаксичною побудовою речень.

Прикметною рисою поетичної творчості Іспанії є вільний вірш, який залучає усю сукупність різних видів версифікації, рішуче пориває з правилами традиційних систем віршування, які виявляються у відсутності певного розміру, неупорядкованих паузах, частковій або повній відсутності рими. Ще одним цікавим феноменом є іспанські поетичні тексти «про ніщо», які виступають репрезентацією професійної гри поетів, що вражає своєю фрагментарністю, відсутністю логіки та єдності структури. Представники іспанської поезії вдаються до корінних мовно-естетичних змін, їхній образний слововжиток має широкий спектр від яскраво вираженого ліричного початку до пародійно-гротескних стильових варіацій, семантичного і графічного експериментів з усталеними поетизмами іспанського віршованого мовлення.

Сучасний етап розвитку іспанської поезії характеризується низкою мовних і семіотичних процесів, які вимагають особливого вивчення. Нове мистецтво ХХ століття потребує нового підходу до породження, сприйняття і декодування поетичного тексту: воно орієнтує читача на поетичну гру з автором. Взагалі ігрова ситуація в іспанській поезії явище не нове, однак в епоху постмодернізму вона знаходить безпосереднє вираження у тому, що поетичне повідомлення передається від «Я» до «Я», коли людина звертається до самої себе, щоб з'ясувати свій внутрішній стан або власне місце у Всесвіті. Ця ситуація співзвучна з домінантним принципом егоцентризму в семіотичній теорії та поглядом на поетичний текст як на певну саморефлексію поета-мовця, самоосмислення в термінах Іншого, комунікації з Іншим [3, с. 43]. Друге «Я» у тексті функціонально прирівнюється до третьої особи, і текст одержує композиційний розвиток по лінії «Я – Інший». Така можливість розмежування світів була окреслена М.М. Бахтіним у концепції корелятивних образних категорій «Я – Інший» і Ю.М. Лотманом у концепції автокомунікації «Я – Я», а з середини 70-х років ХХ століття знаходить підтвердження у сучасній теорії мови, яка вимагає описувати мовлення не «взагалі», а з точки зору або її адресанта, або самого повідомлення, незалежно від адресанта і адресата, або від адресата мовлення.

У каналі «Я – Я» відбувається якісна трансформація інформації, що призводить до перебудови власного «Я» поета. Передаючи повідомлення самому собі, він внутрішньо перебудовує свою сутність, оскільки сутність особистості можна трактувати як індивідуальний соціально значущий код, який змінюються у процесі такого комунікативного акту: «Я» піддається «відчуженню», відбувається поступове «входження» в «Іншого», при якому «Я» уявляє себе «Іншим» й інсценує «діалог». Передача повідомлення по каналу «Я – Я» не носить іманентного характеру, оскільки обумовлена вторгненням ззовні додаткових кодів, зовнішніх поштовхів і ритму, що зрушують контекстну ситуацію й стимулюють внутрішній монолог. Ми спостерігаємо різноманітні системи ритмічних рядів, які виступають зовнішніми кодами та будуються за ясно вираженими синтагматичними принципами, інколи позбавленими власного семантичного значення.

На рівні поетичного тексту відбувається зштовхування і взаємодія двох різнорідних початків: повідомлення семантичною мовою і

вторгнення синтагматичного додаткового коду. Тому механізм передачі інформації по каналу «Я – Я» можна представити у такий спосіб: уводиться повідомлення природною мовою, потім уводиться додатковий код, який репрезентований суто формальною, синтагматично побудованою організацією, що повністю звільнена від семантичних значень або прагне до такого звільнення. Між первісним повідомленням і вторинним кодом виникає напруження, під впливом якого з'являється тенденція декодувати семантичні елементи тексту у структурі цієї додаткової синтагматичної конструкції, що набувають нових значень. Окрім того, синтагматичні конструкції сприяють виникненню асоціацій: текст у каналі «Я – Я» має тенденцію накопичувати індивідуальні значення, організовує асоціації, що містяться у свідомості поета, і перебудовує ту особистість, яка включена у процес передання інформації по каналу «Я – Я».

Таким чином, іспанський постмодерний поетичний текст несе декілька значень: первинне – загальномовне; вторинне, що виникає за рахунок синтагматичної переорганізації поетичного тексту; і третього рівня, що з'являється за рахунок позатекстових асоціацій – від найбільш загальних до суто особистих. Відбувається зростання інформації, її трансформація шляхом введення нових кодів, що «оголюють» глибини людської підсвідомості й змінюють саму особистість.

Список використаних джерел:

1. Гассан І. Чим є модернізм і чим він стане? Літературний і культурний аспекти // Амер. літ-ра після сер. 20 ст.: Матер. міжнар. конф-ції, Київ, 25-27 травня 1999 року. – К.: Довіра, 2000. – С. 19–28.
2. Єщенко Т.А. Метафора в українській поезії 90-х рр. 20 ст.: Дис. ... канд. філол. наук. – Донецьк, 2001. – 337 с.
3. Смуцинська І.В. Модальність французького художнього тексту: типи та засоби вираження: Дис. ... докт. філол. наук. – К., 2003. – 478 с.

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Zaderii I.Yu.

Postgraduate Student;

Borysova T.S.

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor,

Kherson State University

THE MEANS OF CREATING SUSPENSE IN SHORT STORIES BY EDGAR ALLAN POE

Edgar Allan Poe is known as the grandfather of horror in American Literature, because he was the first to employ many of his signature style elements in his work. You could probably categorize Poe's writing under any of the basic elements of Gothic literature (setting, tone, presence of the supernatural or evil, etc.), but I think there is the one that shines through in his works the strongest – his suspenseful stories with a dark theme [1, с. 8]. Their traits can be seen in his short story «The Tell-Tale Heart». The story is about an unnamed man who kills the elderly man he lives with because he thinks the man's eye is «evil». Though it appears he will get away with the murder, the narrator gives himself away at the end. Throughout the story, Poe builds suspense and tension over whether the narrator will actually kill the man, and then over whether he will be caught.

Edgar Allan Poe uses many different elements of style in his writing. Most commonly, he uses the first person narration. You can find the first person narration in many of his works, including «The Raven», «The Pit and the Pendulum», «The Fall Of the House Of Usher», and more [1, с. 9]. Throughout the story «The Tell-Tale Heart», the narrator questions his own madness, and it is clear pretty quickly that the narrator is, in fact, mentally unstable. The reader is never sure what the narrator will do next because he is insane, and the rules of logic do not apply to his thoughts or actions. The reader can also not be sure what is real in the story, since the narrator may be

hallucinating. This creates suspense because it takes some time to determine what is real and what is not.

The timing of events in the story helps to build suspense. For example, the narrator goes into the man's room each night for a week and shines a small light on the man's eye while he is sleeping, building the suspense of what he will do. He finally kills the man on the eighth night. The arrival of the police also builds suspense, since it is unclear whether they will uncover the truth. The tension is momentarily relieved when it appears that the narrator will get away, but it builds back up when the narrator decides to have tea with the police and then starts hearing the beating of the heart below the floorboards [2, c. 195].

Most of the story's action takes place at night, which helps to build the tension. The narrator creeps into the man's room at midnight each night, when no one is awake, and the only light seen is the one the narrator shines on the man's eye. Meanwhile, deathwatch beetles tick outside, contributing to the dark and foreboding atmosphere. With this setting, Poe emphasizes the narrator's dark nature and builds terror and suspense surrounding his actions [2, c. 195].

Poe is also known for creating compelling atmosphere in all of his stories. As a literary element, atmosphere is the combination of a specific setting and tone. Poe often creates an eerie or spooky atmosphere through setting stories in remote places (and old houses or cabins) and adding to the already spooky place bad weather and illness. Combined, these elements are common to many of his stories and make the stories uniformly dark and mysterious. «The Fall of the House of Usher» and «The Raven» are two easy examples of atmosphere as a predominant literary element [2, c. 196].

Descriptions are keys to building suspense in the story. For example, the narrator does not describe himself as mad, but rather «very, very dreadfully nervous,» hinting at his instability, which makes him dangerous. He uses extremes in his descriptions, such as calling the eye the «vulture» or the «evil eye,» even though it is clear that the elderly man simply has glaucoma or a similar eye disease. The narrator also uses repetition, such as saying «I undid the lantern cautiously – oh, so cautiously – cautiously» each night when he goes into the room, emphasizing his actions and building suspense [2, c. 198].

Finally, one of Poe's greatest achievements was his ability to create really twisted characters. In addition to untrustworthy narrators in many stories, Poe had an affinity for adding mental or physical diseases and ailments to many of

his stories. As the first author in America to really play off this, you can see where the technique has been expanded into much of our modern day horror. There is simply something innately scary about things humans cannot control and do not fully understand, especially when it is clear they actually exist. Mental disorders in characters are so common to Poe that those who have read enough of his works tend automatically not to trust the sanity of any of his characters [1, с. 13].

So, Edgar Allan Poe is an extraordinary writer and that is why he uses different methods in achieving the creative aims. These are such elements as: the first person narration, the timing of events, dramatic atmosphere, extreme description etc.

References:

1. Павлова М. Н. Художественное осмысление науки в творчестве Эдгара По: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.: спец. 10.01.04 «Германские языки» / Павлова Марина Николаевна – Иваново, 2010. – 24 с.

2. Whalen T. Diddling and the Depression: Notes on the Sources of Swindling / T. Whalen. // Studies in American Fiction. – 1995. – № 23. – С. 195–201.

М'ягкота І.В.

викладач,

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського*

ЗАПОЗИЧЕННЯ У ТЕРМІНОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

Основою будь-якої національної терміносистеми є питома термінологія, утворена на власному мовному ґрунті. Проте, якою би багатою не була природна мова, при творенні термінів вона «не може обійтися своїми власними ресурсами, тому термінологія багатьох галузей знань різних мов послуговується лексичними та словотворчими засобами високорозвинутих літературних мов» [1, с. 6].

Питання про питому та іншомовну лексику є одним із багатьох у проблематиці наукової термінології і завжди було предметом зацікавлень мовознавців. Проблемі запозичень у різних терміносистемах присвячено дослідження Л. О. Симоненко, С. О. Соколової, М. П. Годованої [2], І. М. Кочан [3], І. Р. Процик [4], О. В. Боровської [5], Т. Панько [6] та ін. Сьогодні мовознавці шукають відповіді на багато питань пов'язаних із запозиченнями, зокрема: має бути вітчизняна термінологія суто українською чи інтернаціональною; яким має бути ступінь інтернаціоналізації; коли є вагомими підстави для запровадження чужих термінів; що робити із масовими запозиченнями у науковій мові та ін.

Незважаючи на значну кількість праць, аналіз запозичень у кожній з ще недосліджених термінологічних галузей є необхідним завданням. Однією з них є терміносистема української фольклористики, чим і зумовлена актуальність теми дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати склад термінології української фольклористики з погляду її походження, зокрема поповнення за рахунок запозичень іншомовних одиниць.

Об'єктом дослідження є термінологія української фольклористики, а предметом – її національні та запозичені терміни.

Українська фольклористика є інтегрованою наукою, яка послідовно виформувалась як окрема галузь української гуманітарної науки. Стрижневу частину термінного складу українська фольклористика сформувала на питомій та греко-латинській основі.

На нашу думку, до факторів, що зумовили генетичну неоднорідність лексичного складу термінології української фольклористики належить: вплив мов у певні періоди розвитку, народна мова, ступінь розвиненості наукового стилю, культурні зв'язки та взаємодія з фольклорами інших народів, утиски української мови та ін.

Серед однослівних термінів української фольклористики за мовою походження розрізняємо:

- 1) власне українські номінації;
- 2) іншомовні запозичення;
- 3) термінологічні одиниці змішаного типу або гібриди.

До власне українських понять відносимо терміни, що увійшли до складу терміносистеми української фольклористики в різні періоди її становлення та створені на основі власне українських лексем або за допомогою дуже давніх запозичень з інших мов, які корінням сягають

індоєвропейської та спільнослов'янської доби і сприймаються сьогодні як питомі українські слова. Наприклад: *голосіння, баюни, ладкання, гаївки, заклички, веснянки, забавлянки, ворожіння, байки, обжинки, вечорниці, бувальщини* та ін.

Іншомовні запозичення у складі української фольклористики це запозичення із грецької, латинської, французької, італійської, польської, англійської, португальської мов.

За походженням грецизми кількісно переважають латинську за походженням лексику.

Із грецької мови запозичені такі терміни фольклористики як: *міф* (μῦθος – слово, переказ) (СІС, Мельничук, 1977, с. 442); *магія* (μαγεία – ворожба) (СІС, Морозов, 2006, с. 332); *афоризми* (αφορισμός – визначення, вислів) (СІС, Морозов, 2006, с. 66); *езотеричність* (ἑσωτερικός – внутрішній) (СІС, Морозов, 2006, с. 187) тощо.

Серед однослівних латинських лексем зазначаємо такі як: *ритуал* (ritualis) (СІС, Морозов, 2006, с. 504); *легенда* (legenda – те, що має бути прочитане) (СІС, Морозов, 2006, с. 318); *ініціація* (initiatio – чинити таїнство) (СІС, Морозов, 2006, с. 228) та ін.

Через великий кількісний склад греко-латинських запозичень можемо робити висновок, що ці дві мови стали базовими для формування терміносистеми української фольклористики.

Фіксуємо і запозичення з французької мови, наприклад: *каламбур* (calembour – гра слів) (СІС, Морозов, 2006, с. 244); *романс* (romance, від roman – романський) (СІС, Мельничук, 1977, с. 593); *балада* (ballade, з прованс. balada, від balar – танцювати) (СІС, Морозов, 2006, с. 70).

Стрижневий термін досліджуваної термінології *фольклор* та похідні від нього *фольклоризм, фольклоризація* англійського походження (folk-lore – народне знання, народна мудрість) (СІС, Пустовіт, 2000, с. 950).

Як зазначає дослідник В. Дейнека, великого значення у сучасній теорії запозичень набуває класифікація, що ґрунтується на характері матеріалу, що запозичується. Йдеться про два види запозичень: оригінальні запозичення та калькування. Оригінальні запозичення характерні тим, що слово переноситься з однієї мови в іншу в тій самій звуковій чи графічній формі, в якій воно існує на момент запозичення, і втому самому значенні, в якому воно існує в іншій мові. При калькуванні

запозичується тільки значення чи семантична структура іншомовної лексичної одиниці [7, с. 34].

Серед оригінального типу лексичних запозичень фіксуємо терміни, які приймають точне значення слова тієї мови, з якого воно запозичене, але при цьому зазнають змін афіксів, відкидання, додавання або зміну закінчень: *animal* (лат.) – *аніمالізм* (художнє зображення явищ природи з людськими властивостями); *ritualis* (лат.) – *ритуал*; *variantis, varians* (лат.) – *варіант* (змінність, рухливість тексту фольклорного твору в процесі усного побутування при збереженні його основного змісту) та ін.

Запозичення термінів з однієї мови в іншу, залежно від характеру процесу, відбувається безпосереднім (прямим) і опосередкованим шляхом. Прямі запозичення безпосередньо переходять із мови-продуцента до мови-реципієнта. Наприклад, вище згаданий термін *фольклор* (англ. *folk-lore*) (СІС, Пустовіт, 2000, с. 950).

До опосередкованих запозичень належать лексеми, які увійшли до термінології української фольклористики з мови-джерела через посередництво третьої мови (мови-посередника). Наприклад за посередництвом французької з грецької увійшов термін: *анекдот* (франц. *anecdote*, від грец. *ἀνέκδοτος*) (СІС, Морозов, 2006, с. 39); за посередництвом французької з латинської увійшов термін: *жанр* (франц. *genre*, від лат. *genus*) (СІС, Пустовіт, 2000, с. 441).

За посередництвом французької та італійської з латині увійшла в українську мову лексема *імпровізованість* (франц. *improvisation*, італ. *Improvvisazione*, від лат. *improvisus* – непередбачений, раптовий) (СІС, Мельничук, 1977, с. 277) тощо.

На основі описаного матеріалу робимо висновок, що запозичення іншомовних одиниць є закономірним явищем, яке не має істотних обмежень чи заборон, важливий засіб поповнення термінології української фольклористики.

Список умовних скорочень лексикографічних джерел:

1. СІС, Мельничук, 1977 – Словник іншомовних слів [Електронний ресурс] / [за ред. О. С. Мельничука]. – К., 1977. – Доступно із: http://supermodern.narod.ru/slovyuk_meln/index.html

2. СІС, Морозов, 2006 – Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наук. думка, 2006. – 680 с.

3. СІС, Пустовіт, 2000 – Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

Список використаних джерел:

1. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку / Л. О. Симоненко // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць. – К., 2001. – Вип. IV. – С. 3–8.

2. Симоненко Л. О. Національні та інтернаціональні елементи в сучасних терміносистемах / Л. О. Симоненко, С. О. Соколова, М. П. Годована. – К.: Наук. думка, 1993. – 237 с.

3. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами в сучасній українській мові / І. М. Кочан. – Л., 2004. – 518 с.

4. Процик І. Р. Запозичення та освоєння чужомовної лексики в українській фізичній термінології на зламі ХІХ–ХХ століть / І. Р. Процик // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць. – 2003. – Вип. V. – С. 167–169.

5. Боровська О. В. Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській галузі фізичної культури та спорту: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. В. Боровська. – К., 2004. – 17 с.

6. Панько Т. І. Українське термінознавство / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів: Світ, 1994. – 214 с.

7. Дейнека В. М. Іншомовна основа термінології митної справи: способи термінотворення / В. М. Дейнека // Вісник СумДУ. – № 11(95). – 2006. – Том. 2. – С. 34–38.

Юр С.І.

студентка,

Ужгородський національний університет

АНТИПРИСЛІВ'Я В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

У сучасній мовленнєвій практиці набули поширення антиприслів'я. Термін «антиприслів'я» в лінгвістиці відносно новий і є калькою німецького *Antisprichwort*, що належить В. Мідеру, одному з відомих

сучасних пареміологів, який, починаючи з 1982 року, видав (один або в співавторстві) кілька великих збірок таких паремій німецькою та англійською мовами [4; 5; 6; 7; 8]. В англійській мові для позначення антиприслів'їв існує термін *perverb*, який поєднує в собі такі компоненти, як *reverse* і *proverb*, що означає «зіпсоване прислів'я». Цей термін ввів Максін Гроффскі, один з членів організації OULIPO (скорочення від *Ouvroir de littérature potentielle*) [8, с. 365]. У спеціальній літературі з проблем слов'янської пареміології термін вперше з'являється 2005 р. у словнику «Антипословицы русского народа», його укладачі Х. Вальтер і В.М. Мокієнко у передмові звернулися дають обґрунтування поняття «антиприслів'я»: «Термін антиприслів'я означає ... мовні одиниці досить широкого діапазону: прислів'я, що є смисловими антиподами традиційних паремій (...), біблійні сентенції (...), афоризми і крилаті вислови навиворіт, ... обценні паремії» [1, с. 8-9]. У своїй роботі під антиприслів'ями ми розуміємо трансформовані паремії, які зазнали структурних та семантичних змін.

Мета нашого дослідження – проаналізувати роль англійських антиприслів'їв, враховуючи ті функціональні характеристики, які актуалізується при їх використанні.

Зазвичай антиприслів'я відображають зміни, що відбуваються в суспільстві. Наприклад, *A woman's place is at home* → *A woman's place is in the House and Senate*. В трансформованому вислові є вказівка на зміну ролі жінки в суспільстві: якщо спочатку жінка була тільки берегинею вогнища і не всі професії були їй доступні, то в наш час жінки отримали рівні права з чоловіками, отримали можливість брати участь у політичному житті країни. Для цього початковий варіант прислів'я був змінений: компонент «*home*», що позначає «будинок», був заміненний на компонент «*the House and Senate*», що вказує на Білий Дім і Сенат. Таким чином, підкреслюється факт, що жінкам доступна політична кар'єра.

Для аналізу в нашому дослідженні були відібрані 68 антиприслів'їв зі смисловим центром «людина», наведені у словнику В. Мідера [6], а також прослідковано їх функціонування у контекстах електронних ресурсів, що містять рекламні статті, тексти сучасних пісень, анонси та інші матеріали.

Досліджений матеріал дає можливість зазначити, що в антиприслів'ях використані компоненти узуальних паремій, але вони висловлюють відмінну від традиційних прислів'їв ідею. При цьому

традиційні паремії виступають джерелами, своєрідними пратекстами антиприслів'їв, і між ними можна встановити різні типи взаємин.

По-перше, повна заміна смислу, коли на основі традиційного прислів'я створюється антиприслів'я, що торкається абсолютно іншої теми. Наприклад, *A woman on time is one in nine*. Це антиприслів'я утворене від традиційної паремії *A stitch in time saves nine* (дослівний переклад: *Один стібок, зроблений вчасно, скасовує необхідність у дев'яти пізніше*; український аналог: *Дорога ложка до обіду. Дорого яєчко до Христового дня*), яка говорить про те, що рішення невеликої проблеми зараз дозволить уникнути більш серйозних проблем у майбутньому. Однак в трансформованому прислів'ї критикується жіноча непунктуальність і вказується на те, що більшість жінок завжди спізнюються.

Розглянемо антиприслів'я *A little woman is a dangerous thing*, яке була утворена від паремії *A little knowledge is a dangerous thing* (дослівний переклад: *Знати мало – небезпечно*; український аналог: *Напівзнання гірше незнання*) за допомогою заміни лексичного компонента «knowledge» на лексичну одиницю «woman», що призвело до трансформації семантичного значення. Антиприслів'я, на відміну від свого початкового варіанта, натякає на те, що жінки не такі вже й тендітні, якими намагаються здаватися. Навіть невисока і беззахисна на перший погляд жінка може виявитися небезпечною і підступною.

По-друге, збереження і розвиток ідеї, що міститься у традиційній паремії. Трансформоване прислів'я має таке ж значення або підтверджує той же смисл, що і традиційний текст.

Наприклад, антиприслів'я *A man is only old as the woman he feels*, що є трансформацією прислів'я *A man is as old as he feels* (дослівний переклад: *Людині стільки років, на скільки вона себе відчуває*), підкреслює той факт, що для чоловіка вік неважливий.

Антиприслів'я *Appearances are deceiving: many a girl who puts up a swell front in public is flat-chested at home*, основою якої служить прислів'я *Appearances are deceiving* (Зовнішність оманлива), незважаючи на структурні трансформації, містить схожий з традиційною паремій смисл. Вона підтверджує ідею про оманливість зовнішності, однак робить акцент саме на зовнішності жіночій.

Антиприслів'я *Behind every successful man is a woman who wanted a tink*, утворена від прислів'я *Behind every successful man is a woman* (За

кожним успішним чоловіком стоїть жінка) шляхом додавання додаткового компонента. Така трансформація призвела до зміни значення. Отримане антиприслів'я підтверджує, що ключем до успіху чоловіка є жінка. Однак, на відміну від традиційної паремії, яка містить позитивну оцінку, антиприслів'я має негативну конотацію і підкреслює жадібність жінок.

По-третє, заперечення ідеї традиційної паремії: новоутворене антиприслів'я суперечить ідеї, закладеній у традиційному варіанті.

Наприклад, *A woman driver is known by fenders she keeps* утворено від *A man is known by the company he keeps* (дослівний переклад: Людину впізнають по її отченню; український аналог: Скажи, хто твої друзі і я скажу, хто ти.) шляхом заміни компонентів. Перш за все лексема «man» була замінена на лексему «woman», що призвело до зміни значення. Іншими словами, якщо початковий варіант може стосуватися як чоловіків, так і жінок, то антиприслів'я однозначно вказує на жінок. Крім того, лексична одиниця «company» замінена на «fender». Завдяки даній трансформації традиційна паремія повністю поміняла значення, декларуючи нездатність жінки безпечно водити машину.

Отже, антиприслів'я в живому мовленні є засобом показу суспільних та моральних вад. Антиприслів'я є трансформами традиційних паремій, що, на думку Л. Даниленко, «регулюються системними зв'язками у мові і є відображенням динамічних процесів мовного і позамовного характеру в національних лексиконах» [2, с. 43]. Як трансформи традиційних висловів, вони можуть мати протилежний до усталених висловів зміст, характеризуватися більшою конотацією при майже однаковому значенні, використовувати лише модель традиційного сталого виразу, несучи зміст, зовсім не пов'язаний з прислів'ями вихідної форми. Це тексти, у яких об'єднуються моделі традиційних паремій, реклами, гасел, девізів, висловлювань. Вони представляють значне тематичне розмаїття і є засобом висміювання і спростування стереотипів, закріплених у суспільстві, що надає їм значного впливу на аудиторію.

Список використаних джерел:

1. Вальтер Х. Антипословицы русского народа / Х. Вальтер, В. Мокиенко. – СПб.: Издательский дом «Нева», 2005. – 576 с.

2. Даниленко Л.І. Антиприслів'я: старий склад на новий лад / Л.І. Даниленко // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2011. – Вип. 15. – С. 41-46. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm>
3. Mieder W. Antispruchwörter (Anti-Proverbs) / W. Mieder. – Wiesbaden: Verlag für deutsche Sprache, 1982.
4. Mieder W. Investigations of Proverbs, Proverbial Expressions, Quotations and Cliches: A Bibliography of Explanatory Essays which Appeared in «Notes and Queries» (1849-1983) / W. Mieder. – Bern: Peter Lang, 1984.
5. Mieder W. Proverbs in World Literature: A Bibliography / W. Mieder, G.B. Bryan. – New York: Peter Lang, 1996.; Mieder W. Proverb Iconography: An International Bibliography / W. Mieder, J. Sobieski. – New York: Peter Lang, 1999.
6. Mieder W. Twisted Wisdom Modern Anti-Proverbs / W. Mieder. – Hobart, Tasmania (Australia) DeProverbio.com, 2002.
7. Mieder W. Twisted Wisdom Modern Anti-Proverbs / W. Mieder. – Hobart, Tasmania (Australia) DeProverbio.com, 2002. – 260 p.
8. Proverbs: A Handbook / W. Mieder. – Westport, Connecticut: Greenwood Press, 2004.

ЛІТЕРАТУРНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ТЕКСТОЛОГІЯ

Кучеренко І.І.

*завідувач науково-дослідним сектором,
Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМА (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

В даний час, коли Україна стала незалежною державою, коли з українською культурою відроджуються національні культури інших народів, які живуть на Україні, ім'я Шолом-Алейхема особливо пошановане.

Творчість єврейського письменника не можливо відірвати від скарбів, накопичених у народній і літературній творчості єврейського народу, але він охоче черпав барви і з джерел російської та української літератур та народного фольклору для розкриття у творах образів своїх героїв. Скільки українських прислів'їв та приказок вкладав Шолом-Алейхем в їх уста! «Ще не впіймав, а вже скубе», «Як пшоно, то й дурень каші наваре», «Не було в Микити грошей і не буде» і т.д. [5, с. 87].

Шолом-Алейхем, при всій своїй простоті та, здавалося б, не складними для читання, творами і до цього часу залишається загадкою для критиків. Головним було те, що його не можливо було ні з ким порівняти. Він був унікалом як у єврейській, так і у світовій літературі. На формування громадської позиції митця вплинула зустріч його із популярними на той час прозаїками – Яковом Дінезоном (1856-1919) та Мордехаем Спектром (1858-1925). Особливо великий слід у творчості письменника залишив єврейський письменник Менделе Мохер Сфорим. Більше того, Шолом називав Менделе своїм учителем, а себе – його «онуком» [6, с. 45]. І це все наклало відбиток на його літературну діяльність.

Автобіографічна повість «З ярмарку» приводить нас до витоків творчості письменника. У ній ми знаходимо ідеї, теми і сюжети багатьох

його творів. Тут також розкривається і образ самого Соломона в дитинстві і в юності, показано формування особистості майбутнього народного письменника. У повісті розкривається широка картина єврейського життя 60-80-х років минулого століття, народні страждання, які спонукали Шолом-Алейхема до письменницького подвигу. Письменник розповідає про розорення народних мас і про їх прагнення до щастя і світла. Історія поневірянь молодого Шолома в пошуках місця в житті далеко переростає рамки автобіографії. Перед ним постають питання: «Що робити?», «Як знайти свій життєвий шлях?» [2].

Шолом-Алейхем був товаришем кожного, хто був ображеним та пригнобленим. Ніхто так не був потрібен у той час, як він. Це були тяжкі часи для російського єврейства. Початок формуванню «смуги осілості» поклав у 1791 році указ Катерини II, виданий у відповідь на скарги московського і смоленського купецтва, яке боялося конкуренції з боку євреїв, що дісталися Росії після першого переділу Польщі в 1772 році. Цей указ обмежував особливим списком місцевості, в які євреям дозволялося записуватися в стани. У 1804 році список місць осілості був закріплений у «Положенні про пристрій євреїв», в основу якого лягла «Думка про відрази в Білорусії недоліку хлібного та приборкання корисних промислів євреїв, про їх перетворення і інше...» 1800 року сенатора і поета Гавриїла Державіна. Сам термін («риси постійного проживання євреїв») вперше з'явився в 1835 році в «Положенні про євреїв» Миколи I. Потім з виходом «Тимчасових правил для євреїв» 1882 року, над якими після вбивства Олександра II працювала урядова комісія на чолі з обер-прокурором Священного синоду Костянтином Побєдоносцевим, зона проживання і сфери діяльності, дозволені євреям, були остаточно встановлені і регламентовані. («Смуга осілості» була скасована після Лютневої революції Тимчасовим урядом) [4, с. 22]. І саме у такий час прозвучали слова, які стали невід'ємними від імені Шолом-Алейхема, слова, якими він закінчує своє оповідання «Місто маленьких людей»: «Ви знаєте, що автор цього оповідання по натурі не меланхолік і воліє бачити замість трагічних історій смішні... Автор прощається з вами, добродушно сміючись, і бажає вам, щоб євреї і всі люди на землі більше сміялися, ніж плакали. Сміятися корисно. Лікарі радять сміятися...» Ці слова були його девізом, його декларацією.

Зберігся лист письменника до його товариша Заблудовського, який збирався у робочу поїздку в Білорусію. Шолом-Алейхем просить вислати

йому деякі матеріали у яких повинні бути «типи, зустрічі, події, любовні історії, весілля, розлучення, віщі сни, банкрутства, свята, навіть, спаси Бог, похорони – одним словом, усе, що побачите і почуєте в дорозі, в готелі, де захочете. Одне хочу підкреслити: ніякого свого домислу, тільки факти і факти. Життя багате фактам і повне курйозів. Є також у ньому багато горя і сліз, але і вони у мене примусять людей сміятися. Сміятися! Сміятися! Лікарі радять сміятися!» [1, с. 72]. Ніхто не був потрібен в той час літературі так, як Шолом-Алейхем. Перші твори його з'явилися у 1883 році. Уже ніхто не сумнівався, що Шолом стане письменником, але на якій мові йому писати? Виниклий в Центральній і Східній Європі в X-XIV століттях на основі середньонімецького діалекту, з широкими запозиченнями з староєврейської і арамейської, а також з романських і слов'янських мов, їдиш в очах (вірніше – вухах) освіченої єврейської інтелігенції являв собою жахливу мовну суміш. Його називали «мовою кухарок і прислуг», «жаргоном». Однак при цьому всі євреї – і темні, і освічені – в побуті говорили тільки на їдиші. Говорили-то, власне, тільки по-єврейські, але що можна писати по-єврейські – ніхто не припускав. «Жаргон» – читиво для жінок, бабська втіха. Чоловік соромився і в руки брати єврейську книгу: люди скажуть – невіглас» [6, с. 30]. У сім'ї Шолом-Алейхема говорили теж на їдиш. Зневага до цієї мови походила і ззовні і з середини – з неї кепкували і єврейські інтелектуали, й не євреї всіх класів. Натомість іврит вважався синонімом єврейської реальності. Він був не лише мовою писань, літургії і щоденних молитов, а й єдиною мовою серйозного життя, що зводилося до науки. Іврит трохи розуміли всі, хто мав молитовники, навіть жінки. Те що Шолом-Алейхем вибрав їдиш, найбільше засмутило його батька, який сподівався, що син писатиме лише івритом. Пізніше письменник напише: «Наш жаргон більш придатний для сатири (для гострослів'я), ніж будь-який інший, і відбувається це завдяки техніці мови: то несподіваний оборот, то якийсь маленький штрих – і ось уже фраза зазвучала сатирично і викликає мимоволі посмішку у читачів, а якщо ще вдається наслідувати промови кожного окремо, – що й говорити? Адже майже кожен єврей говорить своєю власною мовою, з притаманною йому жестикуляцією, в розмові ворушить руками, ногами, плечима (а який єврей може під час бесіди не розмахувати відчайдушно руками і не розгойдуватися всім тулубом?)» [1, с. 45].

В середині 1870-х – література на їдиш тільки-тільки зароджувалася: її основоположник Менделе Мойхер-Сфорім («Менделе-Книгоноша» – псевдонім Соломона Мойсейовича Абрамовича (Шолема-Янкева Бройде); 1836-1917) свою першу повість «Маленький чоловічок» опублікував у 1864-му, і цей рік вважається початком єврейської літератури. Повість була надрукована в альманасі «для простолюду» «Койл а-Мевасер», що в перекладі на їдиш означає «Глас провозглашающий» – заснованому в 1862 році, як додаток до серйозної газети «Хамейліц», в перекладі – «Захисник». Вона виходила спочатку в Одесі, потім у Петербурзі з 1860-го по 1904 рік. Її видавав журналіст Олександр Цедербаум (1816-1893).

Наприкінці 1880-х років Шолом-Алейхем намагався створити мережу сучасної їдишської літератури. Він спонукав киянина Еліазара Шульмана (1837-1904) написати історію літератури на їдиші. Перша частина її вийшла у випуску *Yidishe folks-bibliotek* за 1889 рік [7, с. 12].

Боротьба письменника за мораль єврейської літератури та її захист виражалася не тільки його творами, але і публіцистичними нападами на таких бульварних письменників, як Шомер. Це Нахум Меїр Шайкевич (1849-1905), чії книжки мали сотні тисяч читачів та рекламувалися як «напрочуд цікаві романи». Його твори були стилістично бідними, але повними різних інтриг та пригод. Писалися вони легко та швидко. Евреї, із «смуги осілості», не знали, що література може бути іншою: іронічною, гострою і нарешті – розумною. І Шолом-Алейхем дав бій Шомеру. У 1888 році він, перебуваючи у Бердичеві, надрукував памфлет під назвою «Суд над Шомером, чи Суд присяжних над усіма романами Шомера, застенографовано Шолом-Алейхемом».

Деякі критики по-різному відносилися до творів Шолома. Мойсей Литвак (1875-1937), головний редактор московської газети «Deremes» («Правда»), центрального органу єврейських комуністів, як і багато інших єврейських інтелектуалів, ще в дореволюційні роки, будучи сіоністом-соціалістом і літературним критиком газети «Київська думка», вважав Шолом-Алейхема недостатньо серйозним автором і віддавав перевагу іншому письменникові, Іцхока-Лейбушу Перецу, у творчості якого марксистські критики бачили початок сучасної прогресивної єврейської літератури. На думку Літвакова, у Шолом-Алейхема замість «світогляду» було «світосприйняття», тому його твори можна було трактувати як завгодно, що і робили ідеологи різних напрямків. Мойсей

Рафес (1883-1942), лідер Бунду, який пізніше став функціонером, підкреслював у 1917 році, що «Шолом-Алейхем – ще не належить до культури робітничого класу». Навряд чи хто-небудь з бундовських теоретиків в ті роки розглядав можливість «перетворення їдишу в сакральну мову з Шолом-Алейхемом у ролі Пушкіна» [4, с. 17].

У важкі часи формувалася громадська позиція митця. Але він наперекір долі писав свої твори, використовуючи єврейський гумор, роздивляючись смішне у трагічному.

У творах Шолом-Алейхема завжди пульсує життя, герої простодушні і часом наївні, яскраві і зримі. З власних спостережень життя Переяславської провінції, інших міст і містечок, де довелося побувати письменнику, змальовував він живі образи. Насамперед письменника хвилювало питання взаєморозуміння. Бо без нього люди ніколи не вирішать усі наболілі питання людського світу: «Не хватає того, чого не хватає кругом і завжди у кожному людському товаристві: уваги, єдності і спокою. Щоб один сказав, а інший не говорив протилежне, щоб кожен не величав себе і не принижував іншого» [1, с. 27].

У своїх творах і листах Шолом-Алейхем наказував людям бути щирими: «Ти зобов'язаний бути щирою людиною, щоб твоя совість завжди була чиста, кришталево чиста!» Бо щирість – запорука успіху у здоровому товаристві. Письменник висміював здирництво, як непомірне зло: – «Беруть, уявіть собі, у нас всі, аж до самого імператора. І навіть імператор, своєю власною персоною, як буде вам відомо, теж бере, якщо йому дають...» [1, с. 56]. Як ми знаємо і в даний час проблема корупції в Україні дуже актуальна.

Підкреслюючи релігійність нації митець писав: «Щоб бути народним письменником, потрібно бути талановитим письменником, патріотом і товаришем людей, потрібно любити народ, у якого – гідно зустріти суботу – це межа мрій. Всю неділю люди готові трудитися, працювати до сьомого поту, не їсти, не пити, гризти землю, почорніти від турбот – тільки б відмити суботу» [6, с. 17].

Важливим принципом реалістичної програми Шолом-Алейхема було прагнення письменника показати народним масам їх творчі можливості, пробудити їх творче самопізнання. Він хотів створити широку аудиторію читачів із народної маси.

«Я пишу свої романи для широкої аудиторії – писав Шолом-Алейхем в «Листі до друга». – Якщо пишеш для народу і говориш з ним на його мові, потрібно зображувати такі картини і показувати такі особистості, які народ добре знає, тобто герої повинні бути взяті із сфери його життя, стало бути, із середовища самого народу. А той, хто знає наш народ, тому відомо, що серед широких мас герої зустрічаються набагато частіше, чим у нашого високого класу. Народ повинен знати, які сили приховані в ньому. Які коштовності валяються у нього і пропадають задарма» [2].

Талант єврейського письменника – багатогранний. Він прозаїк і поет, критик і драматург, публіцист. У всіх своїх творах, повістях, оповіданнях та п'єсах письменник відображав тяжке життя простих євреїв, так як і їхні радості. Його творчість глибоко інтернаціональна, тому що «маленькі люди» живуть у всіх країнах – і їх більшість.

Творчий доробок письменника підняв єврейську літературу на рівень світової. Громадською позицією і своїми творами Шолом-Алейхем продовжував нелегку боротьбу за існування єврейської мови і культури. Письменник став активним пропагандистом національних ідей, поборником мови їдиш, культури, освіти. Історія красномовно довела, що ми не можемо і не маємо права відмовлятися від досвіду, накопиченого історією попередніх поколінь, а, навпаки, повинні використовувати все те корисне, що сприяє відновленню повноцінної національної української та єврейської культур і всіх національностей, які проживають на теренах України.

Список використаних джерел:

1. Аронов Г. Єгупець // Альманах. – № 23. Дух і Літера, 2014. – 391 с.
2. Велєдницький А.В. Класик єврейської літератури / А.В. Велєдницький // Колективіст Переяславщини. – 14 лютого 1939.
3. Гехтман Ц.М. Євреї Переяславщини / Ц.М. Гехтман – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 183 с.
4. Ейстрах Г.Д. Культура мовою їдиш. Україна, перша половина ХХ ст. / Г.Д. Ейстрах – Дух і Літера., 2016. – 316 с.
5. Лизен А.Д. Наш Шолом-Алейхем / А.Д. Лизен // Шофан. – 1996. – № 3. – 178 с.
6. Малиевский А.К. А может быть он знает / А.К. Малиевский // Еврейский мир. – 1995. – № 41. – 59 с.

7. Наєждін М.Я. Шолом-Алейхем «Тот самый Рабинович» / М.Я. Наєждін – М., 2009. – 191 с.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Пищенко Н.В.

студентка;

Дармороз Г.А.

старший викладач,

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ НІМЕЦЬКОЇ РЕКЛАМИ

У сучасному суспільстві важливим різновидом масової комунікації є реклама. Вона дійсно знаходиться повсюди, кожна людина стикається із нею не менше п'яти разів на день, навіть не помічаючи цього. Усі плакати, брошури та афіші, які ми бачимо на вулиці – це реклама. Досить панівне місце вона займає в Інтернеті, дуже часто люди стикаються із нею в соціальних мережах та просто на сайтах з потрібною їм інформацією. Сьогодні дуже популярними та поширеними стали інтернет-магазини, які також наповнені рекламою. Реклама навіть встигає з'являтися у телешоу та серіалах, в газетах та журналах.

Реклама – це складне поєднання компонентів, які взаємообумовлені в концептуальному відношенні, це складний вид людської діяльності. Частіш за все вона створюється у певному стилі, який складається з художньо-графічних компонентів та вербальних, тобто безпосередньо тексту. Якісне поєднання цих двох компонентів має досить хороший вплив на людину, зокрема на її підсвідомість.

Текст – є головним елементом рекламного повідомлення, який розкриває його зміст. Існує значний корпус досліджень рекламного тексту, присвячених аналізу його структурних, семантичних, жанрових та комунікативних особливостей (Х. Кафтанджиєв, О.В. Медведєва, Д.Е. Розенталь, Ю.В. Шатін, О.О. Костроміна та ін.), стилістичних і семіотичних характеристик (Г.А. Абрамова, Л.А. Баркова, Н.В. Попок, та ін.). Також такі німецькі дослідники як А. Vesterhus, Р. Schlobinski, R. Glahn та Chr. Götzeler розглядають перекладацькі проблеми, які пов'язані з рекламою у своїх роботах.

Немає чітких правил, якими керується перекладач під час перекладу рекламних текстів, але адекватність *перекладу* являється найголовнішим критерієм якісного перекладу реклами [2, с. 12]. Для досягнення адекватності перекладач повинен дуже добре знати предмет або тему, про які йде мова в оригіналі реклами. Щоб рекламний текст виконував свою комунікативну функцію, його не досить просто перекласти, він повинен бути включений в культурне середовище мови перекладу. Порівнюючи менталітет німецької та української нації, стає очевидним те, що перекладач повинен звертати неабияку увагу на певні культурні відмінності та значення того чи іншого предмета у культурі обох країн. Тут доречно сказати про думку С.Усачевой, яка у своїй статті свідчить, що рекламу слід також розглядати, як джерело знання про інші культури. І це певним чином ускладнює завдання перекладача.

Перекладач, який береться за переклад рекламним текстів з німецької на українську мову повинен мати дуже хороші знання лексики та стилістики як мови оригіналу, так і мови перекладу. Також необхідно передати зміст реклами з ідентичною емоційною забарвленістю, але звичайно опираючись на культурне середовище двох мов. Знаючи міжкультурні та міжнаціональні особливості матеріалу, перекладач буде здатен зробити адекватний переклад, який і є якісним.

Головною метою будь-якої реклами є викликати зацікавленість людини. Це може бути зацікавленість у купівлі товару, у поїздки до того чи іншого готелю, або ж у прийнятті тих чи інших послуг. І саме правильний, адекватний переклад рекламного тексту повинен привернути увагу читача, глядача або просто прохожої людини. Етапи психологічного впливу описуються у вигляді ланцюжка сприйняття: привернути увагу, викликати зацікавленість, породити бажання, дати аргументи на користь товару (або послуг), призвести до рішення зробити покупку або скористатися послугою [1, с. 49].

Реклама містить у собі різноманітні засоби виразності та стилістичні прийоми. До найпоширеніших відносяться: метафора, гіпербола, порівняння, персоніфікація. Мета їх використання є вплинути, переконати, керувати почуттями та емоціями людей. При вдалому перекладі усіх цих засобів та при їх гармонічному сполученні рекламний текст буде адекватно сприйнятий аудиторією [3, с. 36].

Щоб привернути увагу реклами іноді використовується текст чужої мови. Використання слів з іншої мови порушує граматичні норми

людини, отже, привертає увагу і стає частиною «візуального оформлення» поруч із кольором і зображенням. Наприклад, перекладаючи рекламу німецьких машин, перекладач може залишити декілька німецьких слів, які б описували цю машину.

Переклад реклами з мови оригіналу на мову перекладу не повинен бути дослівним, іншими словами не повинен бути буквальним. Адже головне у перекладацькій діяльності передати інформацію, враховуючи особливості аудиторії, яка буде її сприймати. Рекламний текст повинен бути конкретним і цілеспрямованим, доказовим і логічно побудованим, коротким і лаконічним й водночас оригінальним та неповторним, але точно не дослівним. Навіть при перекладі найлегших рекламних текстів, вся увага перекладача повинна іти на те, щоб створити позитивну рекламу, яка буде випромінювати приємні враження, радість та оптимізм.

Переклад реклами може бути в усному та письмовому вигляді. І в одному, і в іншому випадку перекладач повинен дуже обережно та ретельно підходити до перекладу. В першому випадку якість впливу на аудиторію залежить ще і від зовнішнього вигляду та вимови перекладача, а в другому уже від професійності та адекватності самого перекладу. В обох випадках величезну роль відіграють усі чинники, на які потрібно звертати увагу, описані мною вище.

Переклад рекламного тексту, а особливо рекламного слогану вимагає від перекладача високої майстерності, творчого підходу, знання предмету, який рекламується. Отже, перед ним лежить велике завдання – адекватно перекласти рекламний текст та донести його до різної аудиторії. Якщо перекладач впевнений, що ця реклама зацікавить кардинально різні шари населення, то йому краще використовувати більше нейтральну лексику. Але якщо реклама спрямована саме на певний прошарок населення, то перекладач повинен докласти усі свої знання та навички аби не тільки зацікавити, а й вплинути на людей та їх емоції.

Отже, завдання перекладача – використати усі свої знання для створення адекватного перекладу, який буде наповнений експресією та стилістичними прийомами, потрібними саме для того чи іншого виду реклами.

Список використаних джерел:

1. Ливицкий Т.Н. Реклама в прагмалингвистическом аспекте // Т.Н. Ливицкий. – Таганрог, 1999. – 212 с.
2. Шатин Ю. Построение рекламного текста // Ю. Шатин. – М.: Бератор-пресс, 2003. – 128 с.
3. Електронний ресурс: <http://intkonf.org/kucherenko-iv-tsibulya-ao-leksiko-stilistichni-ta-sintaksichno-stilistichni-osoblivosti-perekladu-reklamnih-tekstiv-kosmetichnih-zasobiv-i-parfumeriyi/>

Плис О.О.

студент,

Київський університет

імені Бориса Грінченка

АКТУАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ «ЗАГОЛОВОК – ТЕКСТ»: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ЕКОНОМІЧНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ ВИДАНЬ)

Сучасний етап розвитку лінгвістики засвідчує про те, що особливо значущими на сьогодні є ідеї Е.А. Лазаревої, яка зорієнтовує свою увагу на системі «заголовок – текст». У такий спосіб дослідниця вважає, що в результаті взаємодії заголовків і текстів можуть виникати два основні ефекти – *ефект обманутого очікування* і *ефект посиленого очікування* [3, с. 46].

Аналіз економічних англійських текстів інтернет видань [4] показав, що *ефект посиленого очікування* простежується в тому випадку, коли читач може передбачити, спрогнозувати зміст тексту, виходячи зі змісту заголовка, часто виникає в разі використання в заголовку термінів, утворених *способом метафоричного переосмислення слів загальнолітературної мови*.

Наприклад, заголовок *The bear essentials – Ведмежі необхідності*. У статті наводиться аналіз діяльності на американському фондовому ринку в умовах коливання індексів ДоуДжонса і Насдак, поведінці брокерів, які грають на пониження щодо акцій. Ще один приклад заголовку *Bulls, bears and Greenspan – Буки, ведмеді і Greenspan*, де в

статті дається аналіз результатів взаємодії федеральної резервної системи під керівництвом пана Грінспен і Нью-Йоркської фондової біржи, а також вплив індексів на поведінку інвесторів.

У той же час *ефект посиленого очікування* може простежуватися ще в тому, що у читача-фахівця можуть виникнути питання до заголовку, наприклад, заголовок «Хто випустив ведмедів» проковує зацікавленість й інтерес адресата, заголовок «Бики, ведмеді і Грінспен» може спровокувати інтерес читача, який цікавиться методами регулювання біржової діяльності.

В англійській мові можна навести низку інших прикладів заголовків, у складі яких містяться економічні терміни, утворені способом метафоричного переосмислення і які покликані створити ефект посиленого очікування.

Наприклад, *Money Laundering – Відмивання грошей*. Адресату відомо, що за даним терміном стоїть значення «приховувати сумнівні джерела надходження коштів». Як правило, терміни несуть нейтральне емоційне забарвлення, але в цьому випадку експресивність заголовка, що складається з терміна, будується за рахунок звернення до аномальної в умовах розвиненої економіки ситуації. Відмивання грошей розуміється однаково всіма членами суспільства і розцінюється як щось різко негативне. У читача безсумнівно виникає низка запитань до змісту даної статті. Автор інформує читача про події, що відбуваються в низці найбільших банків США і Великобританії, а відтак намагається дати аналіз методів, за допомогою яких банки можуть захистити себе від впливань з боку великих вкладників, які отримали кошти незаконними способами.

В англійській мові зацікавленість представляють заголовки, що містять у складі терміни в поєднанні з відомими назвами книг, кінофільмів, картин.

Наприклад, *The swaps emperor's new clothes – Нова сукня короля свопів*. Термін *swap* (букв. обмін, в економічній термінології – обмін зобов'язаннями, активами, облігаціями на певних умовах) використаний у назві відомої казки Г.Х. Андерсена. Такий заголовок може зацікавити адресата, що спеціалізується на кредитно-фінансових відносинах. Стаття інформує читача про способи зменшення кредитних ризиків і нове правило проведення свопових операцій, коли своп може вважатися банківською гарантією.

В англійській мові часто *ефект посиленого очікування* створюється за рахунок *метафоричного використання* в заголовках слів з вихідними сферами «війна», «організм», «будинок», «кухня», що не ввійшли до складу терміносистеми. Найбільш показовими можуть стати приклади застосування в заголовках *військової метафори*. Використання військової метафори створює у читача відчуття неспокійності, конфліктності, конфронтації.

Наприклад, заголовок *The battle for the efficient markets – Битва за ефективні ринки*. Цей заголовок класифікують заголовком *Stock exchanges* – Біржі, що дає уявлення про тематику статей. Читачам відомо, що в умовах конкурентної економіки СЕД змушені вести боротьбу, в даній статті для опису подій на найбільшій в світі Нью-йоркській фондовій біржі автор вдається до військової метафори.

Заголовок *A phoney war – Хибна війна* створює відчуття конфліктності в галузі. Стаття характеризує відносини між двома найбільшими авіакомпаніями *Boeing* і *Airbus*, їх прагнення поділити ринок авіаперевезень.

Заголовок *Ceasefire – Припинення вогню* інформує читача про конфлікт між Комісією з цінних паперів і бірж, а також бухгалтерськими фірмами. Як показують приклади, зміст статей повністю відповідає мотивам, заявленим у заголовках, які інтригують читача, створюючи ефект посиленого очікування, формуючи ставлення до подій.

Характерною особливістю заголовків економічних публікацій, спрямованих на створення ефекту посиленого очікування, є моделювання в заголовку картини економік, у діяльності яких існують недоліки, показники роботи яких нижче можливих, які, ймовірно, знаходяться або вступають у стадію стагнації, депресії.

Наприклад, заголовок *Chronic sickness – Хронічна хвороба* подається з поясненням про те, що мова йде про економіку Японії. Відповідно адресат, який можливо цікавиться макроекономікою, стає ясно, що економіка Японії зазнає якісь потрясіння. У статті дається аналіз загального стану економіки Японії як найгіршого серед розвинених країн за останні 50 років.

Інтригуючим для читача стає заголовок *When America sneezes – Коли Америка чхає*. Фахівцям добре знайомі особливості національної економіки Америки і вплив, який вона чинить на будь-які інші національні економіки. Образ, створений автором статті, породжує у

читача низку питань, що стосуються змін на американському ринку і його взаємодії з ринками інших країн. У статті йдеться про три можливі канали негативного впливу уповільнення темпів розвитку американської економіки на інші ринки – торгівлі, індекси обміну валют, потоки капіталу.

Розглянуті матеріали свідчать про те, що *ефект посиленого очікування* простежується в тому випадку, коли читач може передбачити, спрогнозувати зміст тексту, виходячи зі змісту заголовка, часто виникає в разі використання в заголовку термінів, утворених *способом метафоричного переосмислення слів загальнолітературної мови*.

Список використаних джерел:

1. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс: учебник / М.П. Брандес. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Прогресс – Традиция; ИНФРА. – М, 2004. – С. 139–397.
2. Клушина Н.И. Общие особенности публицистического стиля / Н.И. Клушина // Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – С. 269–289.
3. Лазарева Э.А. Заголовок в газете / Э.А. Лазарева. – Свердловск: Изд-во Уральского университета, 1989. – 200 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

4. The Economist [Electronic Resource]. – Mode of Access: <http://www.economist.com>

Ромасенко Е.С.

студентка,

Науковий керівник: Рижкова В.В.

*кандидат філологічних наук, професор,
Національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

АНГЛОМОВНИЙ ТЕКСТ В УМОВАХ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ (ГРАМАТИЧНИЙ ПРАКТИКУМ РІВНЯ А2)

Вивчення іноземної мови має таку ж довгу традицію як і сама мова. Бажання спілкуватися з іншими завжди було притаманне людській натурі, хоча є різні наміри і цілі, які спонукають людину до вивчення англійської мови.

Як відомо, знання, навички, вміння самого викладача не стануть надбанням учнів, якщо він не володіє теорією навчання іноземної мови. Для того, щоб навчання іноземних мов було ефективним і відповідало сучасним вимогам, викладач має добре оволодіти теоретичним курсом «Методика викладання іноземної мови».

До основних завдань теоретичного курсу «Методика викладання іноземної мови» відносяться такі:

1) показати головні компоненти теорії сучасного навчання іноземних мов і на цій основі навчити студентів використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань;

2) ознайомити студентів з сучасними тенденціями в навчанні іноземних мов як у нашій країні, так і за кордоном;

3) розкрити суть складових частин і засобів сучасної методики як науки; спрямувати студентів на творчий пошук під час практичної діяльності.

На сьогоднішній день існує багато різноманітних методик для викладання іноземних мов, але усі вони не є досконалими. Вони мають як переваги, так і свої недоліки. **Актуальність** нашого дослідження обумовлена необхідністю оволодіння головних принципів викладання англійської мови для студентів-іноземців граматичного практикума рівня А2.

Новизна отриманих результатів полягає у тому, що у дослідженні ми розглянули особливості граматичного рівня А2 та підібрали ряд різноманітних вправ, які можуть допомогти студентам-іноземцям поліпшити їх рівень знань з англійської мови.

Об'єктом нашого дослідження є граматичний практикум початкового рівня та практичні завдання для кращого освоєння пройденого матеріалу.

Предметом даного дослідження є книги по граматиці легкого рівня, зорієнтовані на розвиток граматичних навичок.

Мета нашого дослідження полягає в дослідженні особливостей граматики рівня А2 та створення збірки завдань для оволодіння даного матеріалу.

Завдання нашої роботи постає у визначенні особливостей граматичного рівня А2 та формування збірки з завданнями.

Матеріалом дослідження слугували збірки вправ, певного рівня, які зорієнтовані на покращення знань з граматики.

У ході нашого дослідження ми з'ясували, що існують 3 рівні знань англійської мови:

Етап 1: Основи (Basic)

На цьому етапі вам потрібно зрозуміти основи мови, вміти читати та писати, говорити нескладні речення та вміти правильно будувати речення.

Етап 2: Середній (Intermediate)

Входячи у цей етап ви вже маєте базові знання, їх потрібно лише розширити. Продовжити вивчати граматику англійської мови. Звернути особливу увагу на пасивний стан (Passive Voice), модальні дієслова (Modal Verbs), інфінітив, герундій та дієприкметник.

Етап 3: Професійний (Advanced)

Коли ви відчуваєте, що перейшли на цей етап володіння англійською, найкращим варіантом є поїхати за кордон в одну з англомовних країн на деякий час.

Підібрали низку порад для студентів початковців, які хотіли вивчити англійську:

1. Читайте невеликі тексти англійською.
2. Кожного дня проговорюйте слова на вивчену тему, поповнюйте словниковий запас.

3. Слухайте аудіо без тексту щонайменше 2-3 рази перш ніж взяти в руки текст та словник, щоб ознайомитись з невідомими словами.

4. Вчіть по 7-10 слів на день, саме таку кількість слів легко запам'ятати.

5. Дивіться фільми англійською мовою.

6. Пишіть якомога більше листів, вітальних листівок, електронних повідомлень та творів на повсякденні теми.

7. Використовуйте кожен можливість для того, щоб практикувати мову.

Також ми розглянули таке поняття, як письмо. *Письмо* – це система умовних лінійних (графічних) знаків для передавання тих чи інших елементів мови.

В даній роботі ми підібрали ряд вправ, які можуть допомогти викладачам. Як ми з'ясували, то рівень А-2 включає в себе ряд тем, а саме:

- 1) злічувальні, незлічувальні іменники, однина та множина;
- 2) дієслово *бути*;
- 3) дієслово *Have to*;
- 4) теперішній тривалий час;
- 5) теперішній час;
- 6) минулий час;
- 7) правильні та неправильні дієслова;
- 8) наказовий спосіб;
- 9) теперішній доконаний час;
- 10) майбутній час.

Підібрані вправи мають різні завдання, наприклад:

- 1) розкрити дужки;
- 2) вибрати правильний варіант відповіді;
- 3) відредагувати речення;
- 4) записати речення в заперечній та питальній формі.

Наша вибірка містить ряд різноманітних вправ, які можуть помітно зменшити об'єм праці викладача.

Підібрати вправи нам допомогли такі книги по граматиці, а саме: Grammar way1, New Round-Up 6, Essential Grammar in Use.

Сенченко А.А.

студентка,

Науковий керівник: Рижкова В.В.

кандидат філологічних наук, професор кафедри,

Національний аерокосмічний університет

імені М.Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

КОМУНІКАТИВНО ОРІЄНТОВАНА ГРАМАТИКА (ПРАКТИЧНЕ ВОЛОДІННЯ ГРАМАТИЧНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ РІВНЯ А2)

Формування граматичної компетенції, необхідної для здійснення майбутньої професійної комунікативної діяльності, можна віднести до найбільш актуальних завдань в вивченні іноземної мови, оскільки рівень підготовки студентів повинен бути достатньо високим, щоб забезпечити їм можливість лінгвістично грамотної професійної взаємодії.

Наша робота присвячена дослідженню комунікативного підходу в навчанні англійської мови як одного з основних, важливих і найбільш ефективних методів навчання іноземним мовам, при якому метою навчання ставиться спілкування і взаємодія суб'єктів, відбувається обмін інформацією, досвідом, знаннями, навичками, вміннями, а також результатами діяльності.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю адекватного оволодіння комунікативними навичками рівня А2 у процесі навчання англійської мови, у зв'язку з особливою соціальною значущістю комунікативної компетенції в міжособистісній комунікації.

Об'єктом для нашого дослідження слугували комунікативні вправи на розвиток граматичних навичок.

Предмет дослідження – книги по граматиці початково рівня, що зорієнтовані на розвиток граматичних навичок.

Метою даного дослідження є виявлення ефективних комунікативних вправ, спрямованих на розвиток граматичної компетенції та створення методичної збірки завдань.

В нашій роботі ми поставили перед собою наступні завдання:

- визначити роль та місце граматики як аспекту мови;
- розглянути особливості комунікативного підходу;

– розібрати комплекс комунікативних вправ на вивчення граматики рівня A2;

– та підібрати матеріали з завданнями для відповідного рівня.

Немає сумніву, що знання граматичних правил необхідне для успішного володіння мовою. В останні роки перед нами постає питання – чи повинні ми навчати цим правилам у вправах або краще учням інтуїтивно освоювати граматику в процесі комунікативної діяльності, замість того, щоб вивчати її через спеціальні вправи, спрямовані на засвоєння того чи іншого правила. Ще жоден з аспектів навчання мовам не був предметом таких інтенсивних обговорень і дискусій протягом багатьох років, як грамика.

Вміння змінювати й сполучати слова є одним з найважливіших умов практичного володіння мовою і використання її як засобу спілкування. Вміння змінювати й сполучати слова в мовленні ефективне тільки в тому випадку, якщо воно включає необхідний набір граматичних навичок.

Ю. І. Пасів визначає граматичний навик як «здатність мовця вибрати модель, адекватну задачі мови і оформити її відповідно нормам даної мови, причому все це – миттєво» [1, с. 46].

Практично будь-яка граматична тема у рамках комунікативно-орієнтованого підходу може бути використана при обговоренні актуальних і цікавих для учнів тем в ситуаціях, наближених до природніх. Різні види робіт по оволодінню граматичного матеріалу і активній інтеграції його в мовленні, орієнтовані на практичну мету навчання, припускають вираження власних думок, особистісну залученість учнів у процес спілкування і, отже, носять справді мовний характер, що найбільшою мірою відповідає завданням формування комунікативної компетенції.

Досвід показує, що навчання граматиці із застосуванням комунікативної технології може використовуватися з самого раннього етапу і вивчатися на матеріалі говоріння, читання, аудіювання та письма. Комунікативно-орієнтоване навчання граматиці дозволяє підвищити мотивацію, а також розширює експресивні можливості мови і надає природність висловлювань учнів у навчальних умовах.

В нашій роботі ми досліджували рівень володіння англійською мовою A2. Згідно міжнародній градації рівень A2 – це pre-intermediate, а щодо української грації – середній або рівень «виживання».

Відносно граматики цього рівня, учень знає часи Present, Past і Future Simple, Present і Past Continuous, Present і Past Perfect; розуміє конструкції to be going to, used to do і to be used to; може ставити співрозмовнику питання різних типів (порядок слів у питаннях); знає ступені порівняння прикметників. Учні знайома різниця між a little flour і a few strawberries (Quantifiers). Він знає, що після одних дієслів використовується форма на -ing – I enjoy reading, а після інших – інфінітив з to – I want to study English (Gerunds and infinitives). Може користуватися модальними дієсловами have to/don't have to, must/mustn't, can/could, may/might, і should/shouldn't. Він знає перший і другий тип умовних речень, а також, розуміє, що значить «A big pie was baked by Sara» (Пасивний стан). Учень може грамотно перефразувати пряму мову He said: «I'm working» в непряму He said that he was working.

Відповідно до отриманої нами інформації в ході аналізу рівня А2 ми склали план курсу і відібрали вправи до кожної теми, користуючись підручниками «New Cutting Edge. Pre-Intermediate. Student's book» та «New Headway Pre-Intermediate. Student's book». В кожному уроці в нас були вправи таких типів:

- vocabulary and speaking (учень вивчає нову лексику та покращує навички спілкування та говоріння);
- reading (учню надаються тексти, діалоги і т.д. для читання та аналізу інформації та завдання після них);
- reading and speaking (учень читає текст та здебільшого виконує усні завдання до цього тексту обговорюючи їх з іншими учнями);
- vocabulary;
- language focus (учень виконує вправи комунікативного типу на покращення граматичних навичок);
- writing (учень вчиться писати листи, записки або звернення);
- real life (учню пропонуються теми з побутового життя, які він може обговорити разом з іншими учнями).

Підібрані вправи мають різні види завдань, наприклад:

- розкрити дужки;
- вибрати правильний варіант відповіді;
- вставити слова за змістом;
- відредагувати речення;
- зіставити слова та уривки речень і т.д.

Відібраний нами матеріал може використовуватися на уроках англійської мови, що допоможе покращити рівень знань учня, а також може значно зменшити об'єм праці вчителя.

Список використаних джерел:

1. Пассов Е. И. Учитель иностранного языка. Мастерство и личность [Текст] / Е. И. Пассов, В. П. Кузовлев, В. Б. Царькова. – М.: Просвещение, 1993. – 158 с.

Солодовнікова М.І.

студентка,

Ужгородський національний університет

ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОМАНУ МАРКА ТВЕНА «ПРИГОДИ ТОМА СОЙЕРА» В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ: КВАНТИТАТИВНИЙ АСПЕКТ

Українські переклади романів класика американської літератури Марка Твена вважаються цікавою сторінкою в історії українського художнього перекладознавства. Вивчення цих перекладів поглиблює розуміння художнього стилю Марка Твена, сприяє вирішенню проблем, пов'язаних із передачею стильового багатства його художньої спадщини українською мовою.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі способів відтворення стилістичних особливостей роману «Пригоди Тома Сойера» в українських перекладах різних авторів у різні історичні періоди.

Перші переклади українською мовою з Марка Твена було здійснено й видано в Галичині. У 1885 році в № 24 журналу «Зоря» Іван Франко надрукував переклад одного з найвідоміших гумористичних оповідань письменника «Як я редагував рільничу газету». У газеті «Діло» (№ 75, 1886) з'явився його ж таки переклад іншого популярного гумористичного оповідання письменника – «Як-то я був секретарем у сенатора». У тт. II-III новозаснованого журналу «Літературно-науковий вістник», який редагували В. Гнатюк, М. Грушевський та І. Франко, 1898 року з'явився виконаний Іваном Петрушевичем (1875-1959),

кооперативним діячем, який навчався в Англії й добре знав англійську мову, переклад повісті «Американський претендент». Тут-таки І. Франко вмістив коротеньку нотатку про письменника, яка є першим присвяченим Марку Твену текстом українською мовою: «Може, не від речі тут буде згадати, що прозвище Марк Твен не жодне ім'я, а тільки технічний термін. Бувши лоцманом на Міссісіпі, автор так привик до ненастанних лоцманських викриків при мірянні глибини води: mark one, mark twain (один вузол, два вузли) і т.д., що потім узяв собі цей окрик за псевдонім. Значить, зовсім невідповідно перекладає дехто у нас «Марко Твен», бо се «марк» (знак, марка, вузол) не має з Марком нічого спільного» [3, с. 172].

У 1906 році у Львові вийшов український переклад роману Марка Твена «Пригоди Тома Сойера» (накладом Українсько-руської видавничої спілки, з друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка, під зарядом К. Беднарського), що належав Юліяну Панькевичу (більш знаному як художник-ілюстратор) [4]. Мова цього перекладу орієнтується на тогочасні галицькі норми, в тексті часто можна зустріти прийменники «сей», «ся», «сеж», інші галіцизми, такі як «дмухавка», «велика дримба», «ходи-но борзенько», «квасний виноград», «кусник паперу» та ін. Перекладові властиві ступені порівняння прикметників, утворені з додаванням суфікса «й»: «нікчемнійшою», «плохійшою», «найгордійшим», «найщасливійшим», а іменники середнього роду мають закінчення «є» як, наприклад «жите», «оруже», «існованє», «бите», «вітхенє», «бажанє», «вістре» тощо.

Перекладові Ю. Панькевича притаманне надмірне «одомашнення» й використання розмовно-побутового стилю як, наприклад: «Ну, дивіть но на него!», «видрапав ся як вивірка», «зник на ціле пополудне і уганяв собі сьвітами», «ударив ся в послух», «ще не було смеркло ся». Як зауважує Р.Зорівчак, деякі переклади з часом втрачають художньо-естетичне значення, зберігаючи пізнавально-акумулююче та літературно-історичне [2, с. 13]. Вважаємо, що переклад Ю. Панькевича належить саме до таких.

Ранні й високохудожні переклади класичних романів Марка Твена українською мовою належать Марії Загірній та Насті Грінченко, дружині й дочці Бориса Грінченка. Зокрема, роман «Пригоди Тома Сойера» у перекладі М. Загірньої вийшов 1907 року, відразу після зняття царських

заборон на український друк. Попри свою давність, цей переклад залишається цікавим і вартісним для сьогоденного читача.

1954 року вийшов роман «Пригоди Тома Соєра» у новому перекладі В. Митрофанова, який згодом неодноразово перевидавався, востаннє 2002 р. 2001 року в Харкові роман вийшов у перекладі Л. Красавицької та був перевиданий у 2005, 2006 та 2007 рр. 2006 р. у Донецьку вийшов переклад С.Г. Фесенко; 2009 р. – переказ В. Левицької. На жаль, як наголошують дослідники української твеніани [1], частина українських перекладів останніх двох десятиліть має суто комерційний характер, нашвидкуруч виготовлені з використанням різних російських версій.

Об'єктом нашого дослідження є два переклади роману «Пригоди Тома Соєра»: Марією Загірньої (як перший визнаний високохудожній український переклад) та Володимира Митрофанова (як найпопулярніший на сьогодні з найбільшим видавничим накладом).

У сучасних перекладознавчих дослідженнях підкреслюється, що основною ознакою вдалого відтворення авторського стилю письменника, є адекватна передача стильових доміант художнього твору. Стильовими доміантами роману «Пригоди Тома Соєра», на думку М. Альшиної, є діалектизми та фразеологізми [1, с. 9]. Виходячи з цього, завданням нашого дослідження є виявлення цих одиниць в оригіналі та перекладах, з'ясування спільних та відмінних рис у застосуванні стратегій відтворення стилю автора, які базуються на використанні тих чи інших перекладацьких трансформацій.

В нашому дослідженні ми послуговуємось класифікацією запропонованою Я. Рецкером для аналізу перекладацьких трансформацій, використаних М. Загірнею та В. Митрофановим. Я. Рецкер виокремлює сім різновидів лексичних трансформацій: диференціація значень, конкретизація значень, генералізація значень, смисловий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація втрат в процесі перекладу.

В результаті аналізу тексту роману Марка Твена «Пригоди Тома Соєра» ми виявили 108 діалектизмів та 64 фразеологізми, отже всього 172 лексичні одиниці, які складають доміанти ідіостилу письменника. Співставивши переклади, ми одержали такі результати застосування їх авторами перекладацьких трансформацій:

Відсоткове відношення частоти застосування перекладацьких трансформацій можна побачити на рис. 1.

Як бачимо, Марія Загірня відтворенні домінант ідіостилю письменника найчастіше послуговується такими лексичними трансформаціями як: контекстуальна заміна, цілісне перетворення, конкретизація, смисловий розвиток. Володимир Митрофанов найбільше вдається до цілісного перетворення, компенсації і смислового розвитку. Для М. Загірні характерними є перекладацькі стратегії «одомашнення» і стилістичного заміщення для досягнення стилістичної відповідності з оригіналом. Стилїстика перекладу В. Митрофанова більшою мірою тяжіє до використання засобів нормативної літературної мови, хоч із вкрапленням окремих емоційно забарвлених фразеологізмів. При цьому рівень «одомашнення» в цьому перекладі суттєво нижчий. Очевидно, це відображає різні вимоги, що стояли в різний час перед перекладачами.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз українських перекладів роману Марка Твена «Пригоди Тома Сойєра»

	Перекладацькі трансформації						
	антонімічний переклад	компенсація	смисловий розвиток	конкретизація	генералізація	цілісне перетворення	контекстуальна заміна
Загірня	23	11	27	35	8	29	39
Митрофанов	16	34	31	22	16	41	12

Джерело: розроблено автором

Загалом, і М. Загірня, і В. Митрофанов максимально наблизились до змісту та стилю романів письменника, застосовуючи при цьому різні способи відтворення стилістичних домінант роману Марка Твена. Крім того, перекладачі рідко вдавалися до стилістичного нівелювання і майстерно відтворюють повну картину оригіналу твору.

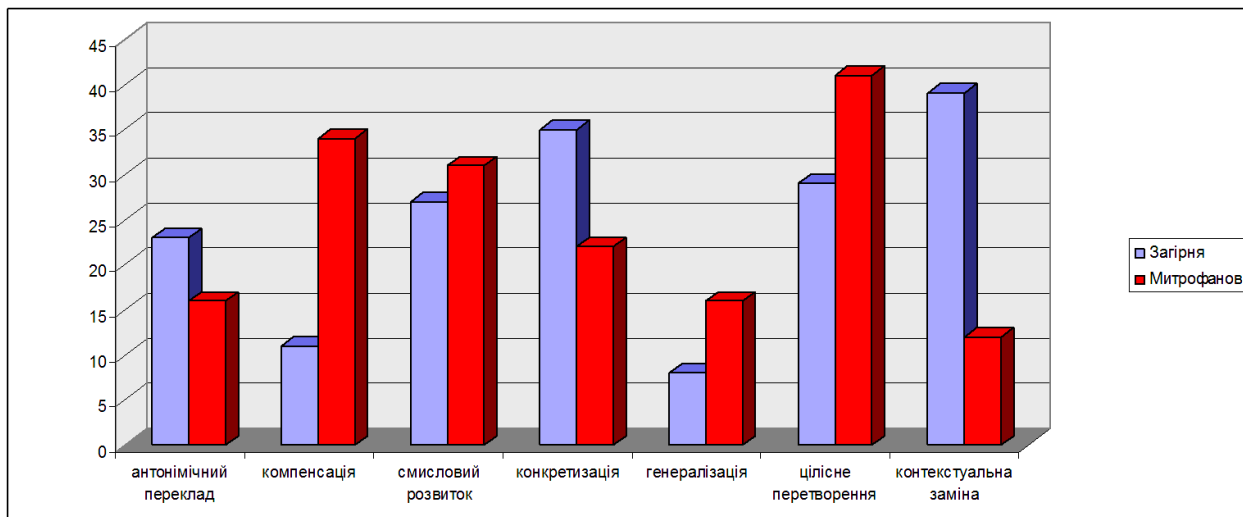

Рис. 1. Частота застосування перекладацьких трансформацій в українських перекладах роману Марка Твена «Пригоди Тома Соєра»

Джерело: розроблено автором

Список використаних джерел:

1. Альошина М.Д. Відтворення ідіостилю Марка Твена в українських перекладах у зіставленні із російськими та польськими (на матеріалі романів «Пригоди Тома Соєра» та «Пригоди Гекльберрі Фінна») : дис. ... к. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / М.Д. Альошина. – Херсон, 2015. – 20 с.
2. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад: на матеріалі англомовних перекладів української поезії / Р.П. Зорівчак. – Л.: Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. – 216 с.
3. Літературно-науковий вісник / [ред. В. Гнатюк]. – Л.: Наук. товариство ім. Шевченка у Львові, 1905. – Кн. 5. – С. 172.
4. Твайн Марк. Пригоди Тома Соєра / Марк Твайн; [пер. з англ. Юліян Панькевич]. – Львів : Українсько-руська видавнича спілка, 1906. – 252 с.

Якимовська О.В.

студентка;

Дармороз Г.А.

старший викладач,

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У лінгвістичній науці модальні слова і словосполучення вважаються одним з найсуперечливіших лексико-граматичних розрядів слів і привертають увагу учених з другої половини ХХ століття. Проблемою перекладу модальних дієслів займалися такі дослідники, як Л. Бархударов, О. Беззубова, В. Виноградов, Л. Латишев, В. Панфілов, З. Роганова, А. Федоров. Модальні слова досі не отримали повного пояснення у зв'язку з їх багато-плановістю, специфічністю мовного вираження і функціональними особливостями [1, с. 5].

Німецькі модальні дієслова вивчаються в плані виокремлення їх системних семантичних опозицій в лексиці та їх синтаксичної ролі у реченні, семантичних і структурних особливостей як певної системи в складі німецьких дієслів, а також в інших аспектах. Велику увагу вчені приділяли вивченню модальних дієслів з точки зору їх місця в системі міжрівневих засобів, так званих польових структур. Широке застосування поняття польової структури до явищ граматики і до питань взаємодії лексики та граматики призвело до того, що модальні дієслова розглядаються як конституенти поля модальності, поля часу, спонукання і макрополя непрямой мови [2, с. 87].

Модальність – це функціонально-семантична категорія, яка виражає різні види відносини висловлення до дійсності, а також ставлення мовця до змісту висловлювання. Німецькі модальні дієслова вважають одним із найскладніших засобів вираження модальності з притаманною щодо них властивістю виражати два семантичних значення: об'єктивна (objective / deontische Modalität) та суб'єктивна (subjective / epistemische Modalität) модальність [1, с. 6]. Якщо об'єктивна модальність є обов'язковою ознакою будь-якого висловлювання, то суб'єктивна виникає факультативно, залежно від інтенцій мовця.

В німецькій мові існує шість модальних дієслів *wollen*, *sollen*, *müssen*, *können*, *dürfen*, *mögen*, які у морфологічно-синтаксичному та семантичному значенні представляють собою відносно закритиру групу дієслів [3, ст. 114]. Вони показують ставлення особи, яка виконує дію, до самої дії, вираженої повнозначним дієсловом, або ставлення особи, яка говорить, до змісту сказаного. Разом з повнозначними дієсловами вони утворюють складний дієслівний присудок.

Думки дослідників щодо статусу модальних дієслів відрізняються. Одні вважають їх допоміжними дієсловами, а інші наголошують на тому, що вони є самостійними, повнозначними дієсловами.

Кожне модальне дієслово має головне та додаткові значення [4, с. 105]. Це можна пояснити у тому випадку, якщо назвати модальні дієслова поліфункціональними.

Основне значення *können* – вираження можливості. Можливість може бути різного характеру.

- Фізична можливість;
- Можливість, обумовлена зовнішніми обставинами;
- Можливість, обумовлена вмінням;
- Дозвіл, що впливає з об'єктивної можливості що-небудь зробити;
- Припущення, засноване на об'єктивній можливості. У цьому значенні *können* часто вживається з інфінітивом II.

Dürfen – вираження можливості, що впливає з дозволу «сміти», «мати право».

- Модальне дієслово *dürfen* найчастіше позначає дозвіл, що залежить від волі або бажання іншої людини;
- *Dürfen* означає мати внутрішнє, моральне право на який-небудь учинок;
- *Dürfen* означає досить невизначене припущення. У цьому значенні вживається найчастіше претерит кон'юнктива.

Mögen – вираження особистої схильності, симпатії до когось або чого-небудь.

- *Mögen* виражає прихильність;
- Дієслово *mögen* може сполучитися з інфінітивом;
- *Mögen* може мати допустове значення;
- Дієслово *mögen* може бути вживане для вираження побажання;

- *Mögen* може позначати припущення, допущення якої-небудь можливості;

- Форма *möchte* або *mag* з інфінітивом II вживається в тому випадку, коли про те, що повідомляється, говориться з дуже невеликим ступенем ймовірності;

- Форма претерита кон'юнктива *möchte* вживається для вираження бажання [5, с. 118]. Деякі вчені (*Brünner* та *Redder*) вважають, що *mögen* у формі кон'юнктива можна розглядати як окреме модальне дієслово.

Головне значення *wollen* – бажання, воля, обумовлені не тільки суб'єктивною схильністю або прихильністю, а також і об'єктивними причинами.

- *Wollen* виражає бажання, волю, як вираження обов'язку;

- *Wollen* виражає взагалі будь-яке бажання, у виконанні якого є впевненість. Значення впевненості додає той факт, що це бажання звичайне, об'єктивно обґрунтоване;

- Основне значення *wollen* як бажання, у виконанні якого є впевненість, уможлиблює його вживання в значенні наміру. Оскільки намір пов'язаний з майбутньою дією, то *wollen* може мати значення майбутнього часу, тобто при перекладі відбувається випущення модального дієслова;

- *Wollen* може мати значення запрошення, пом'якшеного наказу. Така конструкція з *wollen* служить для опису імператива – наказового способу в 1-й особі множини. У цьому випадку дієслово стоїть в реченні на першому місці й при перекладі має місце випущення модального дієслова;

- Вживання *wollen* у 2-й особі може означати досить категоричний наказ;

- Конструкція *wollen* з інфінітивом II використовується для передачі слів іншої людини, у вірогідності яких мовець сумнівається [5, с. 120].

Sollen виражає повинність в результаті наказу, тобто як виконання чужої волі.

- *Sollen* передає повинність, обов'язок, що накладаються іншою особою;

- Запитання з *sollen* – це нейтральне звернення до іншої особи без висловлювання свого власного бажання;

- Sollen може позначати побажання;
- Дієслово *sollen* може використовуватися для передачі чужої думки, що стає відомою зі слів інших осіб, і особисто не перевіряється. Дієслово *müssen* позначає необхідність у широкому значенні слова.
- Необхідність внаслідок умов, що створилися;
- Необхідність у силу внутрішнього переконання, усвідомленого обов'язку, морального обов'язку;
- Фізична необхідність, необхідність у природі;
- Обгрунтоване припущення, що межує із впевненістю;
- Особливо часто *müssen* вживається з інфінітивом II, що виражає суб'єктивну модальність [5, с. 119].

Підводячи підсумок усьому сказаному, слід звернути увагу на те, що така граматична категорія як модальність досить часто проявляється в діловій документації, оскільки допомагає істотно регулювати організацію діяльності та поведінки соціальних суб'єктів.

Кожне модальне дієслово має своє коло значень. При цьому переплітаються обидва види модальності (суб'єктивна й об'єктивна модальність), тому що виражається не тільки відношення суб'єкта до процесу, але і відношення мовця до висловлення.

Отже, даний аспект граматики не є легким і часто постають проблеми використання модальних дієслів в мові та їх перекладу. Модальні дієслова потребують подальшого вивчення. В теперішній час цьому питанню вченими приділяється все більше і більше уваги, адже дана область є важливою, як у вивченні, так і у вживанні німецької мови.

Список використаних джерел:

1. Борзілова К. С. Труднощі при перекладі модальних дієслів / К. С. Борзілова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 9(220), Ч. III. – С. 5-9.
2. Петров М. Є. Про зміст і об'єм мовної модальності // Микола Єгорович Петров. – Новосибірськ: Академія, 1982. – 193 с., с. 5.
3. Buscha A. Geschäftskommunikation, Kursbuch Deutsch als Fremdsprache / A. Buscha, G. Linthout. – Max Hueber Verlag, 2000. – S. 160.
4. Helbig, Buscha, 2001.
5. Duden, 1984.
6. Studienheft zur Sprachmittlerausbildung Russisch, 1990.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Лебідь О.М.

кандидат філологічних наук;

Бокшань Г.І.

старший викладач;

Чеканович В.Г.

старший викладач,

Херсонський державний аграрний університет

ІНОЗЕМНА МОВА НАУКИ В АСПЕКТІ «СТИЛЬ» І «ЖАНР»

Іноземна мова науки в аспекті «стиль» і «жанр» та її функціонування у текстах сільськогосподарського призначення набуває неабиякого значення, оскільки новий науковий досвід інших країн, завдяки впровадженню Болонського процесу, поширюється в українському науково-дослідному та освітньому просторі. Для вузькопрофільних фахівців – іноземна мова науки відкриває широкий горизонт професійних можливостей таких, як втілення інновацій різних наукових галузей у вітчизняні наукові розробки аграрної галузі, що набуває, у свою чергу, новизну й практичну значущість, що підтверджується на ринку праці, враховуючи феномен глобалізації аграрного сектору.

Мета доповіді – на основі вивчення сучасних наукових джерел обґрунтувати вивчення іноземної мови науки в аспекті «стиль» і «жанр» щодо наукових розробок у сільськогосподарській галузі.

Пітер Баррі, викладач англістики Уельського університету фокусував увагу на найбільш каверзних моментах теорії та запропонував конкретні приклади аналізу текстів. Науковець зауважує: «Мова зумовлює, обмежує й визначає те, що ми бачимо. Отже, вся реальність створена мовою, ніщо не існує просто так – усе є лінгвістичним / текстуальним конструктом. Мова не відображає реальності, вона створює її, тому весь наш світ – це текст. Більше того, на думку теоретиків, значення теж витворюється спільно письменником і читачем.

Воно не просто «перебуває» в тексті, чекаючи, поки ми візьмемося за нього, але вимагає від читача взяти участь у його формуванні» [1, с. 46].

Н. С. Ференц пише, що жанр має певне спрямування у «відборі матеріалу, який вимагає відповідної форми вираження, обсягу, композиції, лексико-фразеологічних засобів і метрики. Жанр не є чимось застиглим, він змінюється, кожна епоха наповнює його своїм змістом» [10, с. 234]. Науковець визначає, що жанр – це змістова форма і визначальним у неї є зміст.

Взагалі науковими жанрами прийнято вважати монографію, доповідь, реферат, анотацію, патентний опис, словник, довідник, каталог, дисертацію, звіт про проведення науково-дослідницької роботи, автореферат дисертації, методичний посібник, статтю, лекцію, підручник.

Досліджуючи жанри мови науки не можна обходити стильовий аспект. «Стилістику можна до певної міри назвати сучасною версією античної дисципліни, відомої як «риторика», котра навчала знаходити докази, ефективно використовувати тропи та фігури мови і взагалі будувати й урізноманітнювати промови і письмові твори, щоби досягнути максимального рівня їхнього впливу [1, с. 46]. Як визначають Е. В. Ганопольська, А. В. Хохлова, «стилеформуючі чинники – це ряд факторів, які при створенні тексту того чи іншого функціонального стилю послідовно задають його параметри: лексичні, граматичні, синтаксичні особливості тексту, написаного в цьому стилі. Це в кінцевому рахунку визначає вибір мовних засобів [8, с. 106]. Згадані вчені вважають, що стилеформуючі фактори являють собою ієрархічну систему, яка складається з декількох блоків і виділяють три основних стилеформуючі фактора: сфера, мета, спосіб спілкування, які задають всі інші, а ті, у свою чергу, визначають мовні особливості конкретного тексту. Крім того, істотний вплив на мовні особливості тексту надає його жанр [8, с. 106].

Пітер Барі вивчав сучасну стилістику і зробив, на наш погляд, синтезуючий висновок щодо притаманних сучасним стилістам описів технічних особливостей мови тексту, такі як граматичні структури, і використання цих даних для інтерпретації. Інколи, на думку британського науковця, метою дослідження є наведення об'єктивних лінгвістичних даних для підтвердження поширених прочитань чи вражень про твір. «В інших випадках метою є запропонувати нову

інтерпретацію, в основі якої лежать винятково або переважно лінгвістичні дані, що може поставити під сумнів або спростувати інші прочитання» [1, с. 255]. Це важлива думка, щодо нашого дослідження тому, що спеціальна наукова термінологія інколи переходить із вжитку однієї наукової дисципліни до іншої. Отже, контекст сприйняття може мати певні варіації. Науковий стиль досліджується стилістикою, завдяки аналізу лінгвістичних механізмів, тобто «рухається від граматики речення» до «граматики тексту» – зосереджується на тому, як функціонує текст у цілому, досягаючи (або ні) своєї мети (скажімо, здивувати, переконати чи викликати підозру), і досліджує лінгвістичні особливості цього процесу [1, с. 255].

Українська вчена, кандидат педагогічних наук Ельза В'ячеславівна Васильєва присвятила своє дослідження розгляду науково проблемно-тематичного повідомлення англійською мовою в жанровому контексті. Вона довела, що наукове проблемно-тематичне повідомлення «як жанр письмових робіт є традиційним для університетської програми у Великій Британії та США і поки що новим для студентів України. У програмі з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання), який ґрунтується на вимогах Ради Європи та Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, формування навичок і розвиток умінь, необхідних для написання власного наукового дослідження (*graduation paper*), передбачене на V курсі. У програмі також наводиться перелік умінь, необхідних п'ятикурсникам для формування іншомовної писемної компетенції та, зокрема, для укладання НПТП. Серед типів текстів, які повинні вміти продукувати студенти V курсу, визначено й НПТП (*research paper*)» [5, с. 3]. Українська вчена визначає жанр наукового проблемно-тематичного повідомлення, як науковий, діловий, емоційно нейтральний монолог, «який готується як письмове повідомлення інтерперсональної комунікації. Текст наукового проблемно-тематичного повідомлення є інформуючим і містить інформацію з певної теми чи проблеми. Інформація подається переважно дедуктивно-індуктивним методом і добирається з різноманітних джерел, які представлені в бібліографії у кінці роботи» [5, с. 8].

Стилістичні особливості англійської рецензії аграрного сектору мають новизну. Вони ще не вивчені сучасними українськими науковцями. В нашому випадку головна комунікативна мета рецензії

сільського господарства являє собою об'єктивне існування результатів науково-дослідних робіт аграрного сектору економіки країни. Хоча суб'єктивність у згаданому жанрі також буде мати місце.

На основі останніх наукових джерел, що були вивчені, ми дійшли висновку, що іноземна мова науки сільського господарства являє собою нову і перспективну гілку лінгвістичної науки, яку треба вивчати та комплексно описувати. Іноземна мова науки сільського господарства проявляє себе у наукових жанрах таких, як монографія, доповідь, реферат, анотація, словник, довідник, каталог, дисертація, звіт про проведення науково-дослідницької роботи, автореферат дисертації, методичний посібник, стаття, лекція, підручник. Це мова спеціального призначення, яка є засобом виховання міжнародно-орієнтованого фахівця. Вивчення іноземної мови науки також важливо у рамках планування процедури пошуку наукової інформації з питань сільського господарства в Інтернеті. Аналіз іноземних сайтів є неможливим без фахових знань цієї дисципліни. У наукових жанрах концентрується практичний досвід сільського господарства в історичному процесі і вивчення мови науки сприяє новим науковим поглядам і відкриттям в аграрному секторі. Завдяки особливостям своєї конкретної змістової форми, тобто жанру, уніфікації та стандартизації лексики, іноземна мова науки надає вихід до міжнародної співпраці у конкретних сферах сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко, наук. ред. Р. Семків / Пітер Баррі. – К.: Смолоскип, 2008. – 360 с.
2. Богиня Н. В. Жанрово-стильова своєрідність малої прози Генрі Джеймса: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Наталія Вікторівна Богиня. – Дніпропетровськ, 2004. – 21 с.
3. Бондарчук Л. Й. Іноземна мова для спеціальних цілей як засіб виховання міжнародно-орієнтованого фахівця / Л. Й. Бондарчук, Л. М. Гуня, І. І. Добош // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. – 2010. – Вип. 181, ч. 2. – С. 55-57.
4. Борисевич О. В. Лінгвокогнитивний аспект онімів та їх дериватів у англійській літературній рецензії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Оксана Вікторівна Борисевич. – Київ, 2009. – 24 с.

5. Васильєва Е. В. Навчання студентів мовних спеціальностей написання наукового проблемно-тематичного повідомлення англійською мовою: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання германські мови» / Ельза В'ячеславівна Васильєва. – Київ, 2005. – 20 с.

6. Куліш І. М. Деякі аспекти поняття «Іноземна мова спеціального призначення» / І. М. Куліш // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. – 2009. Вип. 163. – С. 120-123.

7. Редько В. Проектувальна діяльність автора шкільного підручника з іноземної мови / В. Редько // Рідна шк. – 2009. – № 11. – С. 26-32

8. Русский язык и культура речи. Семнадцать практических занятий / Под. ред. Е. В. Ганопольской, А. В. Хохлова. – Спб.: Питер, 2005. – 336 с.

9. Федосій О. О. Жанрові моделі сучасної української малої прози (Людмила Тарнашинська, Галина Тарасюк, Володимир Даниленко, Олександр Жовна): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» / Олена Олексіївна Федосій. – Київ, 2011. – 24 с.

10. Ференц Н. С. Основи літературознавства / Н. С. Ференц. – К.: Знання, 2011. – 431 с.

11. Шмирова О. Планування процедури пошуку фахової наукової інформації іноземною мовою в Інтернеті / О. Шмирова // Нова пед. думка. – 2008. – Спец. вип. – С. 160-163.

Микуляк О.В.

аспірант,

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки

ТЕКСТИ ЛІТЕРАТУРИ МІГРАНТІВ ЯК КОРПУС ЕТНОЛІНГВАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Етнолінгвальні дослідження зосереджені на описі лінгвокультурних одиниць, а саме стереотипів, мовних реалій, прецедентних феноменів. Усі вони пов'язані з культурою, мають національне забарвлення і

створюють національно-культурний колорит. На нашу думку, їх функціонування ще не достатньо проаналізоване у міжкультурній літературі або літературі мігрантів. Саме вона є корпусом наших досліджень. У цій науковій розвідці ми намагаємося розглянути суть і особливості текстів літератури мігрантів, що необхідно для подальшого дослідження етнолінгвальної специфіки мови.

У сучасній науці термін «література мігрантів» отримав назву «міжкультурої літератури», що спричинено самою суттю цієї літератури, її основними проблемами, а саме: фігурування основних культурних феноменів: національної ідентичності, менталітету, національних стереотипів; її міжкультурний статус; фактичний матеріал для ознайомлення з іншими культурами через безпосередній досвід письменників-мігрантів, їхнє світосприйняття.

Особливу увагу ми звертаємо на тексти сучасної німецькомовної літератури мігрантів, які в процесі глобалізації і особливих міграційних змін і рухів з 1960-х років виникають і розвиваються, при цьому їхні автори з нерідною німецькою мовою стали головними дійовими особами цієї літератури.

«Міжкультурна література» – це «обмін між культурами, злиття культур» [5, с. 25]. Місце і значення літератури в освітньому процесі є беззаперечним і цей факт ставить її між передачею знань і формування характеру та національного становлення. «Міграційні процеси є особливим викликом цих взаємозв'язків, нові форми мовних знань вимагають насамперед відповідних навичок й умінь в культурній інтеграції» [2, с. 19].

Аглая Бліуомі виділяє такі елементи міжкультурного потенціалу літератури:

- динамічне поняття культури (культурні і національні стереотипи);
- самокритика (розрізнення власних культурних поглядів і суспільної реальності);
- гібридність (взаємозв'язок індивідуальної та колективної ідентичності, тобто взаємодія і співіснування різних культур, що призводить до кращого розуміння власної);
- подвійна оптика – бачення свого і чужого з різних сторін. При розгляді літературних текстів постає питання про домінування свого чи чужого [1, с. 28-40].

Міжкультурна література підкреслює амбівалентність і багатозначність сучасної реальності і при цьому показує спорідненість її з міжкультурними впливом, його можливостями і проблемами [6, с. 10].

Єва Гаусбахер розглядає такі характерні особливості текстів міжкультурної літератури: перспектива розповіді («для міжкультурної літератури характерна концепція мультиперспективності» [4, с. 117]); дійові особи (характеризуються культурною гібридністю); часопросторові орієнтири (існування між багатьма культурами і країнами «*doppelte Zeit, doppelter Ort*» [4, с. 118]); мова (на рівні мови спостерігається змішання різних мов, «можна говорити про поліфонію» [Єва с. 118]); стилістичні засоби: комічне, іронія, пародія, гротеск.

Міграція як рух у політично-історичних, мовних, культурних і соціокультурних міжпросторах розуміється не тільки як феномен, який охоплює це поняття, а й так само культурне слововживання в певній ситуації, яке відображається у стилі написання [11, с. 8]. Тексти літератури мігрантів, на нашу думку, і справді відзначається особливим стилем письма і характеризується культурно-національними особливостями. Е. Яндл називає дві стратегії письма авторів-мігрантів: мовна гра і сумнів у продуктивності мови, тобто її комунікативній здатності [3, с. 37-50], що і становить особливий інтерес при характеристиці етнолінгвальної специфіки мови. «Сучасна міграційна ситуація розширює і прискорює комунікацію і промислово-технічну глобалізацію, пов'язує різні культури і утворює єдину мережу так, що замість окремої культури на передній план виступає глобальна мішана культура, яка виникає через інтеграцію, обмін, гібридизацію і усестороннє взаємопроникнення» [10, с. 313].

Зіновій Зінік головну функцію сучасної літератури мігрантів вбачає у збереженні культурної пам'яті, пам'яті про Батьківщину, якої більше не існує [4, с. 9-10]. Основна її суть – це звернення від імені тих, хто загубився серед двох світів. «*Between cultures, amid languages, across borders*» («Між культурами, серед мов, через кордони») – констатує Дж. Холі [3, с. 8].

Як зазначає Петра Торе у дисертаційній роботі «*wer bist du hier in dieser stadt, in diesem land, in dieser neuen welt*», наукові розвідки літератури мігрантів розпочалися зі статей, передмов і післямов у антологіях із «літературними текстами мігрантів» («*migrantenliterarischen Texten*») [9, с. 14].

У роботі Єви Гаусбахер «Поетика міграції» [4] проведено культурно-поетичні студії взаємодії літератури і міграції у різних аспектах. На основі прози і есеїстики сучасних російських авторів-мігрантів показано, що міжкультурна ситуація є не тільки основою текстів, а й істотно впливає на їхню естетичну цінність. Автор звертає основну увагу на феномен міграції, який тематично, контекстуально й ідеологічно трактується теоріями культурних, постколоніальних і гендерних студій.

Існують різні терміни для позначення поняття «література мігрантів» – «Ausländerliteratur» (іноземна література), «Literatur der Betroffenheit» («література розгубленості»), «Selbstverständigungsliteratur», («література самоусвідомлення»), «Gastarbeiterliteratur» («література гастарбайтерів») та уже сучасні терміни «Migrantenliteratur» («література мігрантів»), «Migrationsliteratur» («література міграції»), «interkulturelle Literatur» («міжкультурна література»), «Literatur zwischen den Kulturen» («література між культурами»), «Literatur der Fremde» («література чужинця»), «kleine Literatur» («маленька література»), «diasporisches Schreiben» («діаспорне письмо»), trans- oder interkulturelle Literatur («транс- чи міжкультурна література») [11].

Дослідженням літератури мігрантів займаються такі німецькі науковці як: Г. Рош, І. Акерманн, Г. Вайнріх, П. Зайберт, Ф. Біонді, К. Ессельборн, Г. Аренс, І. Амадео.

Варто зазначити, що ця література безпосередньо пов'язана з культурою. Дороте Кімміх розглядає культуру як ідеологію 21 століття. В контексті міграції та глобалізації відбуваються суттєві зміни у культурах різних народів, що відображається насамперед у творах авторів із міжкультурним менталітетом. Культура розглядається як соціальний та політичний компонент права, закону і політики інтеграції, але насамперед, вона проявляється у міграції через постійний культурний обмін. Вона вважає, що світовій літературі належать не тільки твори, які написані світовими мовами чи набули міжнародного визнання. Набагато більшу роль тут відіграє культура як дійсність. Нова світова література – це не «діалог культур» чи міжкультурна комунікація, а насамперед існування культури як актора або системи [8, с. 16].

Науковець Карміне Хіелліно заявляє: «Міжкультурність не є моделлю, яка як спосіб життя означала б більшу справедливість чи як модель бунту 68-го або ж проектів жіночого руху. Міжкультурність є пропозицією звільнення від примусів глибоко вкоріненого монокультурного самосприйняття. Через усвідомлення різниці виникає дивовижна можливість для власного зростання» [6, с. 8].

Отже, дослідження текстів літератури мігрантів становлять неабияку цінність при описі етнолінгвальної специфіки мови та лінгвокультурних одиниць, що є основою нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Bliuomi Aglaia *Interkulturalität und Literatur. Interkulturelle Elemente in Sten Nadolnus Roman «Selim oder die Gabe der Rede».*
2. Dawidowski, Christian (2014) *Literatur, Lesen und Migration IMIS- BEITRÄGE Heft 45/2014 STEINBACHER DRUCK GmbH, Osnabrück.*
3. Ernst Jandl (Text + Kritik, Bd.129) vor allem S. 37-50 Peter Horst Neumann: Über Ernst Jandls Gedicht-Zyklus «tagenglas» Vgl. Leopold Federmair: Sprachspiel und Interkulturalität I n: *Journal of Humanities and Social Sciennces Nagoya City University, № 20(2006).*
4. Hausbacher Eva (2009) *Poetik der Migration. Transnationale Schreibweisen in der zeitgenössischen russischen Literatur.* – Tübingen: Stauffeburg Verlag Brigitte Narr GmbH. Hawley, John C. (1996) *Cross-Addressing: Resistance Literature and Cultural Borders.* New York.
5. Höfer Simone (2007) *Interkulturelle Erzählverfahren. Ein Vergleich zwischen der deutschsprachigen Migrantenliteratur und englischsprachigen postkolonialen Literatur.* Saarbrücken.
6. *Interkulturelle Literatur in Deutschland: ein Handbuch / hrsg. von Carmine Chiellino Stuttgart [u. a.]: Metzler, 2007.*
7. Ievgeniia Bogomolova (2011) *Interkulturalität und Humor: Am Beispiel von Ephraim Kishon, Osman Engin und Wladimir Kaminer, GRIN Verlag, 2011.*
8. Özkan Esli, Dorothee Kimmich, Annette Werberger (2009) *Wieder den Kulturrenzwang. Migration, Kulturalisierung und Weltliteratur, transcript Verlag, Bielefeld.*
9. Thore Petra «wer bist du hier in dieser stadt, in diesem land, in dieser neuen welt».
10. Tsuchiya Masahiko (2004) *Von der Migrationsliteratur zur «interkulturellen Weltliteratur» Schenk Klaus, Todorow Almut, Tvrdik Milan Migrationsliteratur. Schreibweise einer interkulturellen Moderne, A. Francke Verlag: Tübingen.*

11. Schmitz Helmut (2009) Von der nationalen zur internationalen Literatur. Transkulturelle deutschsprachige Literatur und Kultur im Zeitalter globaler Migration. Rodopi Amsterdam – New York.

НОТАТКИ

Наукове видання

**ФІЛОЛОГІЯ І ЛІНГВІСТИКА
В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

**МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнецова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 17.05.2017. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,05. Тираж 100. Замовлення № 0517-437.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.